

24—28 februari.

Debatter m. m.

Tisdagen den 27 februari.

Sid.

Interpellation av herr Mannerskantz ang. tolkningen av viss bestämmelse rörande tillståndstvång för byggnadsarbete 6

Onsdagen den 28 februari.

Svar på interpellation av herr Lundqvist ang. förbundsordningen för stockholmstraktens regionplaneförbund 8

Rätt för samerna att rösta å postanstalt 10

Gemensam valdag för andrakammarval och landstingsmannaval 15

Ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m. 16

Lönerevision för kuratorer och socialassistenter 28

Handläggningen av ansökningar om svenskt medborgarskap 34

Anslag till lagberedningen 42

Interpellation av herr Persson, Karl, ang. prishöjningen å kraftfoder 55

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 28 februari.

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, ang. sekretesskydd för förmögenhetstaxeringen 10

— nr 7, ang. kungörandet av kommunala stämmor m. m. i kyrkorna 10

— nr 8, ang. rätt för samerna att rösta å postanstalt 10

— nr 9, ang. sammanförande till en gemensam valdag av andrakammarval och landstingsmannaval 15

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor	15
— nr 2, ang. utgifterna under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	34
— nr 7, ang. utgifterna under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet)	54
— nr 12, ang. utgifterna under tolfte huvudtiteln (civildepartementet)	54
Bevillningsutskottets betänkande nr 6, om fortsatt giltighet av förordningen ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker	54
— nr 9, ang. avdragsrätt för personbilkostnader vid taxering för inkomst av jordbruksfastighet	54
— nr 10, ang. ändring i förordningen med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall	54
— nr 11, ang. portofrihet för deklarationsuppgifter till taxeringsmyndighet	54
Bankoutskottets utlåtande nr 3, ang. utsträckning av tiden för återställande av vissa Svenska jordbrukskreditkassan tillhandahållna statsobligationer	54
Första lagutskottets utlåtande nr 7, ang. ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta	54
— nr 8, ang. ändring av 11 kap. 8 § föräldrabalken	54
— nr 9, ang. utredning rörande sättet för bestridande av överförmyndares arvode	54
— nr 10, ang. fortsatt giltighet av lagen om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.	54
Andra lagutskottets utlåtande nr 5, ang. ändring i 10 § alkoholistlagen	54
— nr 6, ang. ändring i förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m.	54
— nr 7, ang. ändrad uppsägningstid för distriktsbarnmorskor	55

Lördagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkarintyg får jag härigenom vördsamt anhålla om befrielse från deltagande i riksdagsgöromålen för tiden t. o. m. innevarande februari månads utgång.

Sundsvall den 21 februari 1951.

Gustaf Velander.

Rådman *Gustaf Velander* är på grund av influensasjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 21/2 1951 tills vidare; intygar

Sundsvall den 21 februari 1951.

G. Hedberg.

Leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 27, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 51 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 29, i anledning av väckt motion om höjning av den i 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken upptagna värdegränsen; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 60 och 193 §§ utsökningslagen.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 31, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 322, av herr *Pålsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning, m. m.; samt

nr 323, av herr *Lundqvist* m. fl., i samma ämne.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande Kungl. Maj:ts propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 45, angående anslag till markförvärv m. m. för en försöksgård vid Röbäcksdalen i Västerbottens län;

nr 63, med förslag till livsmedelsstadga m. m.;

nr 65, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 66, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.; samt

nr 67, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 juni 1942 (nr 375) om trafikskatt.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om effektivare skydd mot offentliggörande av storleken av skattskyldigas skattepliktiga förmögenheter;

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i kommunallagarnas bestämmelser angående kungörande av kommunala stämmor m. m. i kyrkorna;

nr 8, i anledning av väckta motioner om rätt för samerna att vid allmänna val avlämna valsedel i samma ordning som gäller för vissa yrkesgrupper; och

nr 9, i anledning av väckta motioner angående utredning om sammanförande av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till en gemensam valdag;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt för personbilskostnader vid taxering för inkomst av jordbruksfastighet;

nr 10, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall; och

nr 11, i anledning av väckta motioner om portofrihet vid insändande av deklara-tionsuppgifter till taxeringsmyndighet;

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för återställande av vissa Svenska jordbrukskreditkassan tillhandahållna statsobligationer;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta;

nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring av 11 kap. 8 § föräldrabalken;

nr 9, i anledning av väckta motioner om utredning rörande sättet för bestri-dande av överförmyndares arvode; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i 10 § alkoholistlagen;

nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrad uppsägningstid för distriktsbarnmorskor.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.07 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 27 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Aberopande bifogade läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under 3 månader.

Sköllersta den 26 februari 1951.

Rob. Krügel.

Att riksdagsman *Robert Krügel* på grund av sjukdom är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under 3 månaders tid intygas härmed.

Örebro den 26 februari 1951.

R. Sellén.

Lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till viss beredskapsutrustning åt Aktiebolaget Radiotjänst;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till oförutsedda utgifter;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1951/52 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1951/52.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 45, angående anslag till markförvärv m. m. för en försöksgård vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 63, med förslag till livsmedelsstadga m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick de under 4)–7) upptagna förordningsförslagen, till bevillningsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Interpellation ang. tolkningen av viss bestämmelse rörande tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 65, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 66, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.; och

nr 67, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 juni 1942 (nr 375) om trafikskatt.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6—9, statsutskottets utlåtanden nr 2, 7, 12 och 13, bevillningsutskottets betänkanden nr 6 och 9—11, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 7—10 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 5—7.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 13 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst före samma utskotts utlåtande nr 2.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande Kungl. Maj:ts propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 64, med förslag till förordning om ändring i taxeingsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m.;

nr 68, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.;

nr 69, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om utsträckt tillämpning av 5 § allmänna

förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 70, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; samt nr 73, angående anslag till flygtekniska försöksanstalten m. m.

Herr MANNERSKANTZ erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 63, med förslag till livsmedelsstadga m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från den dag propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

Interpellation ang. tolkningen av viss bestämmelse rörande tillståndstvång för byggnadsarbete.

Ordet lämnades ånyo till herr MANNERSKANTZ, som nu anförde: Herr talman! I Kungl. Maj:ts kungörelse den 9 juni 1950 (nr 368) angående ändrad lydelse av 1 § i kungörelsen den 29 juli 1943 (nr 640) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete föreskrives bl. a., att reparations- och förbättringsarbeten å bostadshus med högst två bostadslägenheter (en- och tvåfamiljshus) må bedrivas utan byggnadstillstånd. Undantag stadgas dock för bl. a. det fall att arbetet avser installation av anläggning för centraluppvärmning i hus som saknar dylik anläggning.

Enligt vad jag erfarit tolkas denna bestämmelse — i varje fall på en del håll i landet — så att, då endast en del av ett reparations- och förbättringsarbete avser installation av centraluppvärmning i en eller tvåfamiljshus, som saknar dylik anläggning, hela arbetet anses vara underkastat tillståndstvång. Därvid förut-

Interpellation ang. tolkningen av viss bestämmelse rörande tillståndstvång för byggnadsarbete.

sättes jämväl hela kostnaden för arbetet — och icke endast kostnaden för nyinstallationen av centraluppvärmning — påverka den tillgängliga byggnadskvoten.

Med åberopande av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Sven Andersson få rikta följande frågor:

1. Är enligt herr statsrådets uppfattning den åberopade tolkningen i överensstämmelse med lagbestämmelsens syfte, och vad är i så fall anledningen till att bestämmelsen givits en sådan innebörd?

2. Vilka utsikter finnas enligt herr statsrådets uppfattning att tillståndstvånget kan upphävas beträffande sådana reparations- och förbättringsarbeten som bestå av nyinstallation av centraluppvärmning i en- och tvåfamiljshus på landet?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 324, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 325, av herr *Grånebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 326, av herr *Spetz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 327, av herr *Nilsson, Hjalmar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 328, av herrarna *Näslund* och *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.;

nr 329, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.; samt

nr 330, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 28 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande:

Påskferierna komma att börja fredagen den 16 instundande mars och pågå till och med onsdagen den 28 i samma månad. Kamrarna sammanträda åter torsdagen den 29 mars kl. 2 em. för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. I motsatt fall avses, att utskottsarbetet återupptages sagda torsdag, den 29 mars, varefter kamrarnas sammanträden komma att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade intyg får jag härmed begära tjänstledighet från riksdagsarbetet innevarande vecka.

Lesjöfors den 27 februari 1951.

Gerard De Geer.

Härmed intygas att riksdagsman *Gerard De Geer* lider av bronchitis ac. cum laryngitis ac. och är förhindrad att fullgöra sitt riksdagsmannaupdrag innevarande vecka.

Lesjöfors den 27 februari 1951.

Märta Alsén.

Leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ang. förbundsordningen för stockholmstraktens regionplaneförbund.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet NILSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lundqvists interpellation angående förbundsordningen för stockholmstraktens regionplaneförbund, erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Lundqvist frågat, om det kan förväntas att Kungl. Maj:ts besked rörande förbundsordning för stockholmstraktens regionplaneförbund kommer att fattas under den närmaste framtiden.

Anledningen till dröjsmålet med avgörandet av detta ärende är som bekant att oenighet rått mellan parterna om deras representation i förbundsdirektionen och regionplanenämnden. Jag har ansett det önskvärt att denna oenighet undanröjdes, så att förutsättningar för ett förtroendefullt samarbete inom förbundet skulle föreligga, och jag har därför, sedan frågan den 19 juni 1950 hänsköts till Kungl. Maj:ts avgörande, gjort upprepa försök att utjämna de föreliggande motsättningarna. När det till slut visade sig att den återstående skiljaktigheten i parternas ståndpunkter icke var av sådan beskaffenhet, att den rimligen borde få ytterligare fördröja frågans avgörande, fastställde Kungl. Maj:t den 16 februari 1951 på mitt förslag förbundsordning för förbundet.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret, och jag ber också att få uttala min tillfredsställelse med att denna utomordentligt viktiga fråga äntligen har blivit avgjord. Enligt mitt förmenande är det mycket beklagligt, att enighet inte långt tidigare kun-

Ang. förbundsordningen för stockholmstraktens regionplaneförbund. nat vinnas mellan de berörda parterna, så att Kungl. Maj:t inte hade behövt här ingripa. Det råder väl intet tvivel om att det långa dröjsmålet redan har varit till stor olägenhet för en rationell lösning av alla de olika planläggningsfrågor, som det här gäller. Det är därför desto viktigare att organisationen nu kan komma i verksamhet så snart som möjligt.

Det beslut, som Kungl. Maj:t här fattat i själva sakfrågan, har väl karaktären av en kompromiss och delar väl därför också samma öde som flertalet kompromisser att göra ingendera parten riktigt nöjd. Jag tror emellertid, att alla parter äro tacksamma för att ett avgörande i denna segslitna fråga nu äntligen har träffats, och jag hoppas också, att allt nu göres för att förbundets verksamhet utan onödigt ytterligare dröjsmål kommer i gång och naturligtvis också att samarbetet därefter inom förbundet blir det bästa, trots de tidigare motsättningarna mellan parterna.

Mycket kommer här att bli beroende på den anda och den vilja till samarbete, som kommer att behärska det nya organet och dess ledning, och av allra största betydelse blir givetvis även i vilka händer ordförandeposterna inom förbundsdirektionen och regionplanenämnden komma att ligga — därom är ännu inte någonting känt. Jag hoppas emellertid, att båda dessa huvudposter inom förbundet komma att beklädas av män med de allra bästa kvalifikationer för uppdraget, män även med vilja och förmåga både att opartiskt och rättvist bedöma dessa olika, mycket svåra spörsmål och även att brygga över eventuella motsättningar mellan de olika parterna. I den förhoppningen ber jag ännu en gång att få uttala mitt tack till herr statsrådet för det bekomna svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379),

m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet, i vad propositionen rörde dels personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden, dels ock anslag under sjunde huvudtiteln, till statsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om utsträckt tillämpning av 5 § allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293).

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag under sjunde huvudtiteln, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 73, angående anslag till flygtekniska försöksanstalten m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner: nr 324, av herr *Mannerskantz* m. fl., nr 325, av herr *Gränebo* m. fl., nr 326, av herr *Spetz* m. fl., och nr 327, av herr *Nilsson*, *Hjalmar*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

- nr 328, av herrar *Näslund* och *Spetz*,
nr 329, av herr *Mannerskantz* m. fl.,
och
nr 330, av herr *Lindblom* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska föreningar.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om effektivare skydd mot offentliggörande av storleken av skattskyldigas skattepliktiga förmögenheter; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i kommunallagarnas bestämmelser angående kungörande av kommunala stämmor m. m. i kyrkorna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om rätt för samerna att vid allmänna val avlämna valsedel i samma ordning som gäller för vissa yrkesgrupper.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 37 i första kammaren av herr *Näslund* m. fl. och nr 24 i andra kammaren av herr *Löfroth* m. fl. hade hemställts, att riksdagen med ändring av gällande kommunal vallag och lag om val av riksdagsmän måtte besluta, att de röstberättigade samerna skulle tillerkännas samma rätt vid röstning, som nu tillerkändes vissa i lagen uppräknade yrkesgrupper.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Björck*, *Swedberg* och *Löfroth*, som under hänvisning till innehållet i motionerna I: 37 och II: 24 hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förslag till 1951 års riksdag till sådana ändringar i vallagarna, att den nomadiserande lappbefolkningen erhöles rätt att, i likhet med vissa i dessa lagar uppräknade yrkesgrupper, före valdagen rösta på postanstalt.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Konstitutionsutskottet har inte velat visa den frimodigheten att utöka den grupp av medborgare, som skulle få möjlighet att avlämna poströster, och har som huvudsakligt skäl för sitt avstyrkande anført, dels att det är svårt att avgränsa kategorien nomadiserande lappar och dels att en utökning av möjligheten att begagna sig av poströstning skulle beröva valdagen dess karaktär av valdag och att följaktligen måhända intresset för valen skulle kunna slappna.

Beträffande det första skälet, nämligen att det kan vara svårt att få en riktig gräns dragen mellan nomadiserande och icke nomadiserande lappar, är jag villig medge att det är ett sakförhållande, som kanske kan förtjäna att diskuteras, men någon större olycka kan ändå inte ske, om till äventyrs en icke nomadiserande lapp, som bor på långt avstånd från valstället, skulle beredas möjlighet att rösta per post, trots att han inte är nomadiserande. Jag kan inte tillmäta detta skäl en alltför avgörande betydelse.

Beträffande det andra skälet emot ett bifall till motionerna, nämligen att en utvidgning av den grupp, som skulle få förmånen att få avlämna poströster, skulle kunna förtaga valdagen dess karaktär av en enhällig uppslutning kring ett allmänt val, måste jag säga mig, att det väl är att se spöken mitt på ljusa dagen. Om denna utvidgning skulle gälla — som en ren gissning — möjligen 500 eller 1 000 personer, kan detta väl i herrans namn inte spela någon roll för valdagen såsom sådan.

Jag vill, herr talman, bara med dessa anmärkningar ha försökt ingjuta en li-

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

ten smula eftertanke hos såväl konstitutionsutskottets som kammarens ledamöter i förhoppning om att det så småningom skall växa fram förståelse för behovet av de lagändringar, som här påyrkas. Eftersom nu konstitutionsutskottet är så manstarkt samlat kring sitt avstyrkande utlåtande, skall jag vara så artig emot konstitutionsutskottets majoritet att jag inte ställer något yrkande, vilket måhända befriar utskottet från att försvara sin annars ohållbara ståndpunkt.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Det verkar kanske litet egendomligt att höra två riksdagsmän, representanter från samma län och ett län, i vilket en del av de medborgare, denna fråga gäller, vistas och som sitta på samma bänk här i kammaren, hävda olika uppfattningar i fråga om att bereda dessa medborgare möjlighet att fullgöra sina medborgerliga rättigheter och, jag tillägger, skyldigheter.

Eftersom herr Näslund inte ställde något yrkande, skulle jag kanske inte ha behövt ta till orda, men jag anser mig ändå böra göra det, då jag fått i min hand ett uttalande från lappfogden i Luleå, avgivet år 1949. Det gäller visserligen inte rösträtten, men det gäller också att dra gränsen för en rätt, som skall beredas nomadiserande lappar eller skogslappar. Jag kan ta detta som ett exempel, fastän det egentligen gäller värnplikten. I det sammanhanget kan jag också nämna, att enligt 1901 års härordning, varigenom arbetskompanier infördes på regementena, fanns det, när jag 1903 fullgjorde min värnplikt på Notviken, tre lappar där, som fingo fullgöra sin värnplikt såsom militärbetare. De voro så småväxta, att de beträffande kroppslängden inte uppfyllde fordringarna för att kunna räknas som vapenföra. Lappfogden i Luleå säger följande, och jag skall läsa upp yttrandet in extenso för att det helt skall komma till sin rätt:

»Den nomadiserande lappbefolkningen har sedan gammalt varit befriad från värnplikens fullgörande.

Med den nomadiserande lappbefolkningen synes ursprungligen ha avsetts allenast de lappar, som nomadisera, det vill säga de lappar, som i och för drivande av renskötsel icke varaktigt kunna bo på samma ställe utan måste flytta mellan olika trakter. Tidigare vore lapparna i allmänhet — även skogslapparna — nomader i sagda bemärkelse i större omfattning än nuförtiden.

Nomadiserandet eller flyttningen med renar och livsföringen i övrigt äro numera i stort sett av samma art bland skogslapparna i Norrbottens län. Några få skogslappfamiljer sakna emellertid fortfarande fasta bostäder, och under flyttningarna med renarna mellan de olika renbeteslanden bo dessa lappar under de fyra årstiderna i kåtor; vintertid pläga dock även dessa lappar hyra bostad hos bofasta. Sådana lappfamiljer representera en äldre form av skogsrenskötseln. Stora flertalet skogslappar äro numera bofasta, och vissa av dem äga hemmansdelar, varå drivas jordbruks- och boskapsskötsel. Bland sistberörda kategori skogslappar följa allenast de manliga renvårdarna med renarna under betningen. Vissa grupper av skogslappar ha långa vinterflyttningssvägar, ända till 15 å 20 mil; sommartid skötas renarna i regel å trakterna omkring lapparnas hemvisten. Den främsta förutsättningen för drivande av en ändamålsenlig skogsrenskötsel är att renvårdarna alltid äro beredda att flytta med renarna och söka lämpligt bete åt dem (nomadisera).

Den tid, då alla renskötande lappar voro nomader i den bemärkelsen, att de icke voro bofasta, är förbi. Numera inneha även många renskötande fjällappar fasta bostäder, och i många fall följa familjerna icke med renvårdarna under flyttningarna med renarna. Fjäll- och skogsrenskötseln ha därigenom börjat likna varandra. Den ursprungliga helnomadiseringen har börjat ersättas av andra renskötselmetoder; detta behöver i och för sig icke medföra avveckling av renskötselnäringen. Under begreppet nomad synes man numera få inbegripa de renskötande lappar, som varaktigt försörja

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

sig genom renskötsel. I renbeteslagen användes ej heller termen nomad, utan där talas om rensköttande fjäll- och skogslappar.»

Det är detta som lappfogden i Luleå har gett uttryck åt. Han vill försöka få en gräns dragen mellan de nomadiserande och de icke nomadiserande lapparna. Jag beklagar, att man inte kan gå med på att bereda samefolket den rättighet, som motionärerna vilja att de skola få, men det skulle komma att stöta på mycket, mycket stora svårigheter, och några nya skäl ha inte framförts, sedan utskottet ett par gånger tidigare har tagit ståndpunkt i denna fråga.

Jag ber, herr talman, därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, JONES ERIK: Herr talman! Jag skall inte säga många ord, men beträffande avgränsningen av denna befolkningsgrupp vill jag säga, att det nog inte alltid är så lätt att göra en sådan avgränsning. Själv blir jag ofta betitlad lapp ute på gatorna, även om jag måste säga att jag inte känner något särskilt behov av att bli inrangerad under den rubriken i detta sammanhang. Jag må i alla fall säga, med hänsyn till hela detta problem och det förslag, som här föreligger, att jag — med all förståelse för mina medbröder i norr — ändå inte tror att deras sak kommer att i någon vidare mån bli betjänt av ett bifall till denna motion, varför jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr NÄSLUND: Jag har, herr talman, med allra största ansträngning försökt att ur de nu hållna anförandena få fram någonting av egentligt sakvärde som motivering för ett avslag på motionärernas framställning, men det är nog hopplöst. Här har man velat till protokollet anteckna ett yttrande av lappfogden i Norrbotten, i Luleå, vilket avser en helt annan sak än den vi nu behandla, nämligen gränsdragningen mellan nomadiserande och icke nomadiserande lappar såsom värnpliktsskyldiga. Därvidlag var det naturligtvis av stor betydelse, om

gränsdragningen blev oriktig och till äventyrs en nomadiserande inkallades att fullgöra värnplikt utan att enligt lagen vara skyldig därtill. Men här är det ju bara frågan om att för ifrågavarande befolkningsgrupp underlätta möjligheten att avgiva sina röster vid allmänna val. Då säger utskottet, såvitt man kan förstå tankegången hos dess majoritet, att om man hade kunnat avgränsa de nomadiserande lapparna från de lappar, som eljest äro bofasta eller skogslappar, skulle man ha kunnat ha förståelse för detta förslag, men eftersom man inte kunde få denna avgränsning så vågar man sig inte på det.

Då frågar jag: Vad inträffar, om denna avgränsning inte blir så där hundra procentigt riktig? Det kan väl inte bli någon annan påföljd av ett misstag, än att en eller annan skogslapp eller bofast lapp får tillfälle att rösta på posten i stället för i vallokalen. Men vilken olycka skulle ha skett på grund därav? Jo, säger konstitutionsutskottet, det kunde förtaga valdagen dess karaktär av allmän medborgerlig uppslutning kring valförrättningen. Jag måste säga, att det övergår mitt förstånd, att man inte vill närmare gå in på en sakprövning av en metod att underlätta för dessa människor att avge sina röster.

Jag vill, herr talman, säga, att det sannolikt inte här gäller något stort antal medborgare, men den medborgerliga rättigheten att rösta — ja, även skyldigheten, som herr Karl August Johanson uttryckte sig — är, individuellt betraktad, av sådan betydelse, att även om det bara gäller något hundratal, som på grund av att de bo på stort avstånd från vallokalen inte få tillfälle att avgiva sina röster men gärna vilja göra det, bör man göra ett offer för att tillmötesgå dem.

Det är detta oförstående i utskottsminoritetens ställningstagande som jag finner vara ganska beklämande. Vi befina oss väl ändå i en så pass långt framskriden utveckling i fråga om parlamentarismen och de mänskliga rättigheterna att vad motionärerna föreslå skulle kunna anses som en naturlig åtgärd.

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

Herr NYSTRÖM: Herr talman! Jag vet inte i vad mån denna fråga är mera aktuell för Västerbotten än för Norrbotten; jag vill bara nämna, att för Norrbottens vidkommande är det mycket viktigt att man åstadkommer någon särskild form för röstavlänning för att den nomadiserande samebefolkningen skall kunna utöva sin rösträtt vid allmänna val.

Förra året framhöll konstitutionsutskottet i anslutning till sitt utlåtande i denna fråga, att svårigheterna att avgränsa den kategori lappar, som det här är fråga om, äro mycket stora, och det är just detta som har föranlett konstitutionsutskottet att även i år anse, att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Det är emellertid just den svårigheten, att man inte klart kan avgränsa den kategori av lappar det här är fråga om, som jag för min del anser vara ett tillräckligt starkt motiv för att en utredning bör åstadkommas. De nomadiserande lapparna ha dock stora svårigheter att brottas med för att kunna utöva sin rösträtt. Därför har jag, herr talman, inför denna kammare med dessa ord endast velat anmäla, att jag helt delar herr Näslunds synpunkter i denna fråga.

Herr STEN: Herr talman! Det är anmärkningsvärt, att konstitutionsutskottets utlåtande inte bär något som helst spår av att de berörda medborgarna ha satts i tillfälle att uttala sin mening i denna fråga. Jag har vid olika tillfällen under ett tredjedels sekel lagt märke till att den nomadiserande lappbefolkningen har stor förmåga att i både tal och skrift framlägga sina synpunkter i de frågor, som beröra deras livsintressen. Det skulle ur dessa synpunkter, när någon sådan kommunikation inte ägt rum under konstitutionsutskottets medverkan, ha varit synnerligen önskvärt, att kammaren hade gått på reservationen, så att Kungl. Maj:t hade fått en anledning att sätta sig i förbindelse med de medborgare, som äro berörda av denna fråga och som säkerligen skulle ha kunnat både lämna sakliga upplysningar och

medverka till frågans lösning. Men när inte någon av motionärerna eller reservanterna har ställt ett sådant yrkande, dristar jag mig inte att göra det utan har endast velat konstatera det anmärkningsvärda i det sätt, varpå konstitutionsutskottet har behandlat denna fråga med förbigående av den berörda medborgargruppen.

Häri instämde herr *Näsgård*.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Jag förstår egentligen inte herr Sten, då han säger att det sätt, varpå konstitutionsutskottet har behandlat denna fråga, är anmärkningsvärt. Har herr Sten kännedom om på vilket sätt konstitutionsutskottet har behandlat frågan såväl nu som vid två tidigare tillfällen? Jag vet inte, om herr Sten, som inte tillhör utskottet, kanske haft andra källor att ösa ur för att få den klarhet i saken, som han tror sig ha. Själv anser jag, att frågan har behandlats i önskvärd ordning och med beaktande av alla de synpunkter, som kunna komma fram, då man vill nå ett resultat, som ger dessa människor de rättigheter de kunna fordra.

Jag citerade, herr Näslund, vad lappfogden i Luleå sagt, därför att jag — fastän det exemplet avsåg vissa värnpliktiga men ändå gällde samma gränsdragning som det nu är fråga om — ville bevisa svårigheten att kunna avgöra vilken eller vilka samer som skulle få rättighet att avlämna sina röster på postanstalt. Jag vill erinra herr Näslund — det är inte obekant vare sig för honom eller för herr Nyström, som känner till förhållandena i både Västerbotten och Norrbotten — att det för lapparna, när de vistas ute på renbeteslanden och kanske ofta äro ända till femton eller tjugo mil från sina boplatser, är avsevärt kortare väglängd till vallokalen — åtminstone är så fallet i Västerbotten där vi ha fått det rätt bra ordnat i det avseendet — än mellan renbeteslanden och närmaste poststation. Därom är jag övertygad.

Om rätt för samerna att rösta å postanstalt.

Vidare böra herrarna, som hålla så styvt på att man skulle ha gjort en utredning på detta område, komma ihåg, att konstitutionsutskottet och riksdagen ha behandlat dessa frågor två gånger tidigare utan att komma till annat resultat än att man inte kunnat bereda dessa samer denna rätt, därför att det så att säga skulle rubba cirklarna.

Jag beklagar, herr talman, att man inte utan vidare kan ge de nomadiserande lapparna den rätt som här ifrågasatts. Jag skulle inte ha haft något emot det, men det är stora svårigheter, som man först måste komma till rätta med på den punkten, och därför har majoriteten inom utskottet stannat vid det förslag, som blivit utskottets, nämligen att avstyrka motionerna.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag har begärt ordet för att ställa ett yrkande, fast jag i mitt första anförande lovade att inte göra det. Jag finner nämligen, att det är så pass stort intresse bland kammarens ledamöter för denna fråga, att jag tycker det är värt att undersöka vilken ståndpunkt de olika ledamöterna inta.

Innan jag ställer detta yrkande, skall jag be att få säga några ord till herr K. A. Johanson. Herr Johanson förklarade, att det finns lappar, som äro bosatta närmare vallokalen än poststationen. Men det spelar väl ingen roll i detta sammanhang, ty då får väl lappen själv avgöra, om han vill fara den längre vägen och rösta genom posten eller den kortare vägen och rösta i vallokalen. Med den kännedom jag har om bebyggelsens gleshet i dessa trakter tror jag mig kunna försäkra, att om det förekommer några sådana fall, så kunna de räknas på ena handens fingrar, och de böra ju inte få förycka det hela.

Sedan framhöll herr K. A. Johanson, att konstitutionsutskottet under två föregående år avstyrkt liknande motioner och att riksdagen följt utskottet. Ja, tacka för det, när vi motionärer för fridens skull tyst och lugnt låtit motionerna avlivas! Men nu ha vi kommit till

den tidpunkten, då vi tycka att det inom konstitutionsutskottet borde ha växt fram en något större förståelse för dessa mänskliga rättigheter, ehuru det inte är fråga om något större flertal personer.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Björck m. fl. vid detta betänkande fogade reservationen.

Herr STEN: Herr talman! I anledning av vad konstitutionsutskottets talesman sade i sitt sista anförande fäster jag kammarens uppmärksamhet på att jag byggde mitt uttalande på det föreliggande utlåtandet. Det bär inga spår av någon som helst remiss och allra minst av att den berörda befolkningen har varit i tillfälle att säga sin mening. Det framgick inte heller av den ärade representantens anförande, att någon sådan kommunikation har ägt rum vid något tidigare tillfälle. Med anledning därav ville jag fästa kammarens uppmärksamhet på att det här gäller en kulturellt högtstående befolkningsgrupp, som kan tala för sig själv, och att man inte behöver gå till några fogdar för att få veta, hur det ligger till och hur de det gäller vilja ha det på detta område.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Näslund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstas

Om gemensam valdag för andrakammarval och landstingsmannaval.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid utlåandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 67.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om gemensam valdag för andrakammarval och landstingsmannaval.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående utredning om sammanförande av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till en gemensam valdag.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 114 i första kammaren av herr *Sunne* m. fl. och nr 154 i andra kammaren av herr *Ahlsten* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning genom 1950 års folkomröstnings- och valsättssakkunniga rörande sättet för ett sammanförande av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till en gemensam valdag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **SUNNE**: Herr talman! Denna fråga har ju vid flera tillfällen varit före-

mål för riksdagens prövning. Vid en tidigare behandling yttrade en talare, att frågan kanske ännu inte var mogen för avgörande. Motionärerna hade nog tänkt sig, att den nu efter tio års vila skulle vara mogen för en utredning. Vi tycka det är tydligt, att under den tid som förflutit sedan ärendet senast behandlades, erfarenheter och utveckling ha visat, att det finns mycket starka sakliga motiv för det utredningskrav, som vi ha framställt. Inför det kompakta motståndet från konstitutionsutskottet anser jag det tämligen lönlöst att här upptaga någon diskussion.

Vad utskottet anför i sin motivering har icke övertygat mig och i all synnerhet inte det nu gjorda tillägget angående de primärkommuner — jag tror det var sju stycken — där det var kommunala val 1947. De politiska partierna hade då den uppfattningen att utgången vid dessa val skulle bli en sorts barometer för hur den politiska ställningen skulle bli följande år, då det förrätades riksdagsmannaval. Men, som sagt, inför ett enhälligt utskott står man ju maktlös, och därför har jag, herr talman, icke något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 1 (bilaga 2) hade under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, till behandling upptagits vissa under punkterna 1—14 i propositionen närmare angivna spørsmål. Under punkten 1 hade behandlats frågan om åtgärder för ökad rationalisering inom statsförvaltningen, under punkten 2 frågan om vissa besparingsåtgärder och under punkten 6 frågan om lönerrevision för kuratorer och socialassistenter.

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet avfattat sin hemställan i två särskilda, med I och II betecknade punkter. I punkten I hade hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta, att de personalförteckningar, som riksdagen fastställde innan riksdagen meddelat beslut om löneroglering för byråchefer m. fl. högre statstjänstemän, skulle gälla endast i den mån icke annat följde av vad riksdagen i samband med behandlingen av nämnda lönerogleringsfråga beslöte;

b) besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1950/51 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skulle efter utgången av budgetåret 1950/51 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1951/52;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1951 förordats medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som för budgetåret 1951/52 påkallades med hänsyn till regleringen av befodringsgången för biträdes- och amanuenspersonal eller som för innevarande eller nästkommande budgetår föranleddes av ändrad dyrortsgruppering;

d) medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1951/52 finge i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

e) besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skulle, där ej särskilt anslag för ändamålet vore anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlöning bestredes.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.*Punkten 1.*

I motiveringen till förevarande punkt hade utskottet anfört bland annat:

»Vad först angår de i statsverkspropositionen berörda åtgärderna för ökad rationalisering inom statsförvaltningen (punkt 1) lämnas i propositionen en redogörelse för vissa av Kungl. Maj:t under de senaste åren meddelade beslut, varjämte frågan om formerna för den framtida rationaliseringsverksamheten upptages till behandling. Utskottet avsluter sig till de riktlinjer, som härutinnan uppdragits i propositionen, och vill särskilt understryka uttalandet att självverksamhet i fråga om rationalisering är en ämbetsuppgift för alla förvaltande organ, vilken åvilar statsorganen såsom sådana och bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet.

Beträffande den under rubriken vissa besparingsåtgärder (punkt 2) berörda frågan om generell beskärning av avlöningsanslagen i förhållande till budgetåret 1950/51 har anförts, att i fråga om vissa myndigheter och institutioner en beskärning med ca 3 procent ansetts böra genomföras. Därvid har man allmänt utgått från att icke alltför stora olägenheter i fråga om den myndigheten åvilande verksamheten skola behöva uppkomma. Den närmare tillämpningen för de olika verken av ifrågavarande regel framgår av vad som föreslås under de olika huvudtitlarna. Utskottet finner visserligen, att vissa invändningar kunna riktas mot en schematiskt verkande nedskärningsregel av ifrågavarande slag men har icke funnit anledning framtälla någon erinran mot vad i detta sammanhang i statsverkspropositionen uttalats i berörda hänseende. Även i övrigt avsluter sig utskottet till vad under förevarande punkt anförts.»

Beträffande åtgärder för ökad rationalisering inom statsförvaltningen och vissa besparingsåtgärder hade reservation anmälts av herrar *Ohlon*, *Lundqvist*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl* och *Hjalmarson*, vilka dock ej antytt sin mening.

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende i statsutskottets plenum anslöt jag mig till ett där framställt yrkande om ärendets återförvisande till femte avdelningen för att man på avdelningen skulle överväga, om icke vissa synpunkter, som under debatten i utskottets plenum hade framförts, borde ge anledning till viss omformulering och komplettering av avdelningens förslag till utlåtande i vad gäller ökad rationalisering och ytterligare besparingsåtgärder, alltså de två första styckena av utskottets motivering. Detta förslag avvisades, vilket jag för min del beklagar. Enligt min mening äro utskottets uttalanden på dessa punkter alltför vaga och intetsägande. Det är visserligen sant, att när det gäller ökad rationalisering är det gott och väl, att utskottet uttalar sin anslutning »till de riktlinjer som uppdragits i propositionen» och särskilt understryker uttalandet »att självverksamhet i fråga om rationalisering är en ämbetsuppgift för alla förvaltande organ, vilken uppgift åvilar statsorganisationerna som sådana och bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet». Kan emellertid, herr talman, ett sådant platoniskt instämmande i Kungl. Maj:ts uttalanden och förslag anses till fyllest? Nog borde väl riksdagen ändå ha känt behov av att i en så viktig fråga som denna något närmare utveckla sina egna synpunkter, och nog borde väl under alla förhållanden riksdagen ha begärt att särskilda direktiv nu av Kungl. Maj:t skulle utfärdas till de olika ämbetsverken och myndigheterna med understrykande av denna plikt och även med en anmodan att nu utan tidsutdräkt göra en ingående översyn var och en inom sitt verksamhetsfält och sedan till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för vad sålunda har åstadkommits.

Jag vill, herr talman, för min del på intet sätt förringa det värdefulla arbete, som statsrådet Danielson utfört för att åstadkomma ökad rationalisering inom statsförvaltningen. Det resultat som här uppnåtts måste rättvisligen sägas vara ganska akttningsbjudande, även om tyvärr spåren av detta arbete på statsverks-

propositionens utgiftssidor äro skäligen blygsamma liksom tyvärr även, såvitt jag förstår, lättnaderna för den stora allmänheten synas bli.

Att komma till rätta med den labyrint, som våra dagars statsmaskineri utgör, är förvisso ingen lätt sak. Vilja vi nå en verklig rationalisering och en påtaglig lättnad även för den stora allmänheten, är jag för min del övertygad om att vad som hittills gjorts och redovisats endast får betraktas som ett första steg och att ytterligare ingripanden måste till, avseende åtgärder av skilda slag på olika håll inom statsförvaltningen. Jag skall här inte ta upp tiden med att gå igenom olika förvaltningsområden för att närmare belysa detta. Vad jag i detta sammanhang skulle vilja betona, är endast angelägenheten av att rationaliseringsarbetet fortsättes och att därvid regeringen bör finna det angeläget att själv alltjämt ha ledningen och se till, att verksamheten bedrivs med all möjlig skyndsamhet.

Jag har fäst mig vid att i det i statsverkspropositionen omnämnda cirkuläret den 6 juni 1947 särskilt underströks, att kraven på säkerhet i ärendenas avgöranden icke genom ett enklare förvaltningsförfarande komme att eftersättas. Ja, herr talman, om det är något som är karakteristiskt för svensk förvaltningsverksamhet över huvud taget, så är det väl grundligheten och exaktheten även i de minsta detaljer. Alla äro vi väl även överens om att varje fråga bör prövas med objektivitet och med den grundlighet som frågan förtjänar, men jag undrar, om inte mången gång grundligheten drives långt utöver vad frågans vikt motiverar. Man bör akta sig så att grundligheten icke drives till att bli något självändamål.

Det viktigaste är förvisso, att de statliga arbetsuppgifterna väsentligt begränsas till vad som är starkt erforderligt, att dessa arbetsuppgifter sedan hänvisas att handläggas inom de organ och på de tjänsteställen som lättast kunna ombesörja dem och att de där sedan organiseras så rationellt som möjligt. Här har ju under senare år växt upp en hel flora

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

av nya ämbetsverk och närbesläktade statliga organ samtidigt som det statliga ingripandet växt ut mer och mer och gått mer och mer i detalj på område efter område. Att här vore värdefullt med en ingående objektiv prövning av vad som numera verkligen är erforderligt, synes mig ganska naturligt. Jag vill i detta sammanhang också gärna understrika, att en rationalisering ingalunda är liktydigt med att utan vidare barminska arbetskraften inom olika verksamhetsområden eller sänka dennas kvalitet.

Ingen av de i propositionen omnämnda utredningarna synes ha rört statens affärsdrivande verk. Detta anser jag för min del mycket beklagligt. Här kunde säkerligen genom organisatoriska förändringar mycket av värde stå att vinna. Att den nuvarande organisationen av affärsverken med dessas ganska starkt beskurna handlingsfrihet lämnar mycket övrigt att önska även ur rationaliseringsynpunkt, lärer väl icke kunna förnekas. Alla måste väl med dagens situation för ögonen erkänna, att större handlingsfrihet i olika avseenden här är starkt av behovet påkallad, och här finnes, såvitt jag förstår, stark anledning för regeringen att antligen gå från ord till handling. Utredningar och förslag finnas sedan decennier tillbaka staplade på hög i kanslihuset.

Sedan skulle jag också, herr talman, vilja säga några ord beträffande de besparingsåtgärder från 1950 års besparingsutredning, för vilka i propositionen lämnas redogörelser, ävensom om de förslag till åtgärder, vartill dessa föranlett från Kungl. Maj:ts sida. Jag förstår väl att, såsom finansministern framhållit, omfattande utredningar och remissförfaranden kunna göra det omöjligt att till innevarande riksdag ta ställning till alla mera genomgripande besparingsförslag från den Wärnska utredningen. Bortser man från subventionsavvecklingen, måste man väl emellertid med beklagande konstatera, att de konkreta förslag till besparingar som nu framlagts för budgetåret 1951/52 giva ett besparingsresultat som — för att

använda finansministerns ord — är »relativt litet i förhållande till budgetens totala utgiftssumma». Det förefaller mig därför ganska anmärkningsvärt, att utskottet även på denna punkt har begränsat sina uttalanden på sätt som skett och icke har haft någonting mera att säga än att utskottet känner viss tveksamhet inför den generella treprocentsa besparingen men i övrigt endast uttalar sin anslutning till vad finansministern anför. Nog borde väl åtminstone ett uttalande ha gjorts, att riksdagen, sedan besparingsutredningens förslag i vederbörlig ordning remissbehandlats, bör få sig förelagt förslag till utgiftsbegränsningar av en helt annan och betydligt större storleksordning än som nu framlagts.

I anledning av den generella beskärningen av avlöningsanslagen i fråga om vissa myndigheter och institutioner skulle jag för min del vilja ifrågasätta, om det inte vore ett praktiskt tillvägagångssätt, att Kungl. Maj:t anbefallde berörda myndigheter och institutioner att snarast möjligt utreda återverkningarna på deras verksamhet, dennas omfattning och organisation, t. ex. vilka beskärningar av olika arbetsuppgifter som skulle bli nödvändiga, därest totalutgifterna skulle minskas med ett belopp motsvarande viss procent, förslagsvis fem och alternativt tio procent. Först sedan en sådan kartläggning skett, är det väl möjligt för statsmakterna att ta ställning till nedskärningens omfattning inom olika grenar av den statliga verksamheten.

Detta är, herr talman, några reflexioner som jag har gjort och här velat framföra, då tillfälle icke erbjöds att vid statsutskottets plenum avge någon motiverad reservation. Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att de synpunkter, som jag här tillåtit mig framföra, skola vid ärendets fortsatta behandling inom regeringen tagas under närmare prövning.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Jag tror att jag bedömer saken riktigt, om jag säger att det inom statsutskottet

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

knappast rätt några delade meningar om huruvida dessa rationaliserings- och besparingsåtgärder skulle fortsättas eller inte. Jag tror att i det fallet såväl majoriteten som den minoritet, för vilken herr Lundqvist gjort sig till talesman, är fullt enig om att dessa åtgärder böra fortsättas. I propositionen har lämnats en redogörelse för vad som hittills har gjorts på dessa områden. Herr Lundqvist klandrar femte avdelningen för att den icke kommit med något annat förslag än om anslutning till vad i propositionen anförts. Ja, jag måste säga, att det väl heller inte från reservanternas sida kommit fram någonting nytt, som man kan taga närmare fasta på. Jag kan inte ens förstå, att herr Lundqvist nu i sitt anförande har kommit med någonting, som skulle kunna vara av större värde i det fortsatta arbetet på här ifrågasvarande område.

För min personliga del är jag fullt övertygad om att det just i fråga om rationaliseringen inom den statliga förvaltningen ännu finns åtskilligt att göra, men jag tyder uttalandena i propositionen så, att det är meningen att man skall fortsätta på den väg man här slagit in på. Statsutskottets femte avdelning har heller inte ansett det vara påkallat att söka komma med några nya förslag, när vi haft för oss redovisat vad som ligger till grund för Kungl. Maj:ts ställningstagande. Jag syftar framför allt på 1949 års rationaliseringsutredning och beträffande besparingsåtgärderna 1950 års besparingsutredning. Då Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna följa exempelvis rationaliseringsutredningens förslag om det större rationaliseringsorgan, som skulle bildas genom att sakrevisionen och organisationsnämnden skulle infogas i statskontoret, så ha vi inom avdelningen funnit skälen för detta ställningstagande så starka, att vi även i det fallet inte ansett oss böra hävda någon annan mening.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDQVIST (kort genmäle):
Herr talman! Avdelningens ordförande

har gjort gällande, att det icke finns någon meningsskiljaktighet mellan reservanternas och utskottsmajoriteten. Jag har mycket svårt att förstå det. Herr Sundelin säger vidare, att jag inte heller har kommit med något nytt. Jag ber då att få rekommendera till genomläsande det anförande som jag hållit, när det kommer i tryck, ifall herr Sundelin inte kunde följa med, fastän jag tyckte att jag talade ganska tydligt.

Herr Sundelin gjorde vidare gällande, att femte avdelningen icke hade ansett någon anledning föreligga att komma med något eget förslag utan hade nöjt sig med vad som här är framlagt. Jag skulle då bara vilja fråga herr Sundelin, om alltså inom femte avdelningen alla verkligen varit fullt nöjda med de rationaliseringsåtgärder, som hittills genomförts, och om detta är allt som man där alltså väntat sig, när man tidigare talat om att söka åstadkomma en förenkling av förvaltningen. Jag har i så fall en helt annan mening än herr Sundelin. Likaså tycker jag nog, att när det gäller besparingarna skulle det väl ändå inte ha skadat, om riksdagen, därest den nu verkligen vill en effektivare besparing, hade talat om detta för regeringen. Jag förmodar att även finansministern i sin strävan efter en nedskärning av utgifterna skulle ha satt värde på en sådan uppmontran.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag ber att få göra några strödda reflexioner till det första anförande, herr Lundqvist nyss höll. Jag vill då börja med att uttala min särskilda glädje över att även herr Lundqvist, som representerar reservanternas, har velat uttala sin uppskattning av det arbete som statsrådet Danielson utfört på detta område. Jag tror det är rättvist att säga, att en enskild man aldrig tidigare har gjort så mycket på detta område, som statsrådet Danielson har gjort. Han har med stor energi gripit sig an med detta vidlyftiga arbete, och jag tror jag kan säga, att de resultat han nått äro ganska betydande, om jag mäter dem efter vad man annars

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

har kunnat åstadkomma i sådana avseenden. Jag menar därför, att statsrådet Danielson är tack värd för sitt osjälviska arbete med denna mycket otacksamma uppgift.

När herr Lundqvist efterlyste särskilda direktiv till verken rörande det fortsatta rationaliseringsarbetet, riktade han sig främst till statsutskottet och efterlyste dess initiativ. Men det kanske kan i någon mån vara förklarligt, om statsutskottet inte har givit sig in på att skriva någonting på den punkten, då det väl inte varit obekant, att sådana direktiv varit under utarbetande i Kungl. Maj:ts kansli och att det nu föreligger ett cirkulär, som är intaget i Svensk författningssamling och riktat till alla statliga myndigheter, där de åläggas att utse särskilda rationaliseringsföredragande inom verken och där de få instruktioner om att inifrån verken taga upp frågor om den fortsatta rationaliseringen.

Jag tror att herr Lundqvist ingalunda är ensam om den uppfattningen, att vad som hittills har skett icke får vara ett avslutat helt utan får vara en början, som skall fortsättas inom alla områden. Det är ju också regeringens mening, och jag vill i detta avseende endast uppmarksamheten vid att i förra konseljen kommunikationsministern skaffade sig ett bemyndigande att tillkalla särskilda utredningsmän för att försöka minska krånglet inom byggnadsväsendet i alla dess olika förgreningar. Jag tar detta bara som ett exempel för att visa, att ingen menar att vi nått ett avslutat helt, utan att ansträngningarna äro avsedda att fortsätta.

Slutligen vill jag med anledning av herr Lundqvists admonition till statsutskottets femte avdelning för att den inte skrivit någonting med större stil om det fortsatta besparingsarbetet säga, att jag föreställer mig, att bakom denna moderation i utskottets skrivsätt ligger, att man inser, att besparingar i statens utgifter icke kunna vinnas genom trumpetstötar, utan att det är det långvariga, sega arbetet, som där kan i någon mån krönas med framgång. Jag vill försäkra herr Lundqvist, att ifrån min sida kommer

det arbetet att fortsättas, och det finns ju en bakgrund för dessa ansträngningar vid detta års riksdag i 1950 års besparingsutrednings förslag.

Jag vet inte, om herr Lundqvist gav mig någon kritik för att jag inte kunnat följa besparingsutredningen längre än jag gjort. Det finns möjligheter för riksdagen och dess olika ledamöter att påvisa, i vilka fall jag där borde ha gått längre. På det viset få vi upp de frågorna till en allmän diskussion här i kamrarna. Jag vill emellertid bara understryka vad jag nyss anförde, att det inte är lätt att spara. Man kan inte vinna resultat bara genom stora yttre åthävor, utan vad som kräves är ett systematiskt arbete på längre sikt. Jag hoppas att det arbetet skall fortsätta och vinna förståelse inom både regeringen och riksdagen, det sista är inte det minst viktiga.

Herr LUNDQVIST (kort genmäle): Herr talman! Jag vill till herr finansministern uttala min tacksamhet för de upplysningar som här lämnats beträffande cirkuläret till olika myndigheter med direktiv om krafttag i fråga om rationaliseringen. Jag har deltagit i statsutskottets behandling av detta ärende, och där har i varje fall ingenting nämnts om denna sak. Om cirkuläret inte redan har kommit ut, förmodar jag att det i alla fall är på väg, och jag vill som sagt uttala min glädje över att detta önskemål nu blir effektuerat.

Jag har för min del inte trott att man skulle kunna åstadkomma besparingar genom några trumpetstötar, men jag hade tänkt mig att det skulle vara värdefullt att riksdagen sade ifrån, om den hade uppfattningen att det finns andra områden och andra vägar att komma fram på för att nå både rationalisering och besparingar. Och jag har tillåtit mig att här antyda, att om man vill genomföra en verklig rationalisering, måste man nog låta strävandena gå ut över vidare fält. Då bör man söka få till stånd en verklig nedskärning av den statliga verksamheten på sådana områden, där det, så vitt jag förstår, skulle kunna ske.

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

Mitt syfte var alltså bara att visa, att det finns sakligt underlag också i detta avseende för det yttrande jag tillät mig fölla.

Herr OHLON: Herr talman! Eftersom jag har undertecknat den blanka reservationen, vill jag avge en förklaring om varför jag har gjort det.

Det är tydligt att frågan om rationalisering och besparingar håller på att glida över från det tekniska till det politiska planet. Vi ha ju i dagens tidningar kunnat läsa, att finansministern måst vidtaga den uppseendeväckande åtgärden att reservera sig till statsrådsprotokollet i en angelägenhet, som sammanhör med denna verksamhet.

Jag har också ansett att utskottet, när man anslagit inte mindre än nio sidor i utlåtandet för att referera vad Kungl. Maj:t har sagt, borde kunnat utveckla sina tankegångar något mer än som skett på den halva sidan i yttrandet, där utskottet bara nickar bifall till vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Riksdagen får inte urarta till att bli någon sorts Krolloper, där det enda som förekommer är att man bekräftar vad Kungl. Maj:t behagar komma med.

Jag skulle tro att det finns rätt mycket att göra på detta område särskilt inom de grenar av förvaltningen, som ha att dras med historiska relikter. Jag minns, hur man i England upptäckte de mest förunderliga ting, när man där på 1920-talet satte i gång med att svinga Geddesyxan. Man kunde sålunda konstatera, att det i Towern fanns två fångvaktare som inte hade någon uppgift att fylla. Då man började forska närmare i saken, visade det sig att deras uppgift en gång hade bestått i att bevaka en mycket farlig politisk fånge. Denne hade för 300 år sedan lämnat detta jordiska och övergått till de sällare jaktmarkerna, men fångvaktarna hade funnits kvar generation efter generation!

Så illa ställt är det väl inte i vårt land, men nog har man ofta den känslan, särskilt om man är verksam inom statens domäner, att där förekomma många

onödiga ting. Alla möjliga saker, som begäras av myndigheterna, kunna naturligtvis motiveras. Hela svenska folket skulle rent av kunna sättas att bli inspektörer, kontrollanter och tillsynsmän — allt i perfektionismens tecken. Jag skall ta ett exempel.

Jag tror att det var år 1910 som censorerna i studentexamen genom en ny förordning ålades att ta hänsyn till föregående prestanda vid sin bedömning av huruvida en abiturient skulle underkännas eller godkännas. För detta ändamål beslöts det att rektorsämbetena skulle uppgöra s. k. treterminkataloger för varje elev, upptagande alla vitsord under de tre sista terminerna, d. v. s. 30—40 vitsord per abiturient. Uppgifterna skulle lämnas i två exemplar på så stora papperssjok, att man inte kunde få genomslag med skrivmaskin vid arbetet. Här om året dekretades det, att alla dessa vitsord därutöver skola upptagas på fyra kort, avsedda för censorerna — i vanliga fall är det bara tre censorer i varje grupp, men det kan ju slumpa sig så att en grupp får fyra censorer, och därför skall det vara fyra kort. Detta betyder att rektorerna för varje elev få avlämna över 200 vitsord. För en kull på 100 abiturienter blir det 20 000 vitsord, och för landets samtliga 4 300 abiturienter blir det 860 000 vitsord på ett enda år.

Allt detta kan ju motiveras, men vad skall det tjäna till? Dessa betygsuppgifter ha nämligen intresse endast när det gäller abiturienter, som stå på gränsen till att underkännas; de andra betygen ha intet som helst intresse i detta sammanhang. Men härtill kommer att det numera finns ett s. k. lärjungekort för varje elev, där allt som hänt eleven under hans skolgång finns antecknat. Dessa kort innehålla vida mera än de för censorerna speciellt uppgjorda korten. Det kunde därför räcka med att man ställde in registret med dessa lärjungekort i censorrummet under studentexamen. Då vore man fri från allt det myckna besväret med treterminkatalogerna. Hur många skrivbiträden betyder detta per år?

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

Detta är bara ett exempel på hur man undan för undan utvecklar en verksamhet, även sedan verksamheten som sådan blivit ganska meningslös. Jag menar att så som läget nu är, borde nog utskottet ha gett Kungl. Maj:t sitt stöd, och med Kungl. Maj:t avser jag i detta sammanhang rikets finansminister. Allteftersom besparingsaktionen fortsätter, föreställer jag mig nämligen att den kommer att mer och mer glida in på det politiska planet, och då är det angeläget att finansministern får allt stöd från riksdagens sida.

Det har sagts att besparingsutredningens förslag inte avsatt så stora spår i årets statsverksproposition. Det beror på hur man räknar. Subventionernas avveckling betydde ju högst avsevärda besparingar, men därvidlag få vi komma ihåg att alla de prisförhöjningar och lönerörelser, som följt i denna speciella besparingsaktions spår, ha medfört att bördan genom de ackumulerade prisstegringarna avvältrats på spararna. Skola vi vinna någonting för landet i dess helhet, måste vi nog gå in på områden, där besparingarna kanske komma att innebära en viss standardsänkning. Som exempel kan jag här ta statsanslagen till de fria resorna. Det är klart att dessa anslag enligt den gamla ordningen mycket väl kunna motiveras, men är inte detta ett sådant verksamhetsfält, där staten skulle kunna trycka till en smula utan att den enskilde behövde lida alltför mycket?

Detta var, herr talman, en förklaring till att jag anslutit mig till reservationen. Utskottet hade enligt min mening bort skriva mera energiskt för att stödja finansministern i detta avseende — han är dock ute på rätta vägar.

Herr PERSSON, OLA: Herr talman! Statsutskottet har i andra stycket av sitt yttrande accepterat en generell nedskärningsregel när det gäller avlöningsanslagen för statliga verk och institutioner. Man har visserligen undantagit de statliga sjukhusen, försvarskrafterna, domstolarna, universitet och högskolor samt

allmänna undervisningsanstalter såsom folkskolor, läroverk m. fl., men övriga verk och institutioner inom statsförvaltningen skulle komma att drabbas av en generell beskärning med tre procent av avlöningsanslagen.

Jag anser detta vara ganska betänkligt. Innan man kan företaga reduktioner och besparingar av detta slag, måste man väl ändå undersöka var det finns möjlighet att sätta in en stöt för att spara.

Utskottet skriver i slutet av det nämnda stycket på s. 28: »Utskottet finner visserligen, att vissa invändningar kunna riktas mot en schematiskt verkande nedskärningsregel av ifrågavarande slag, men har icke funnit anledning framställa någon erinran mot vad i detta sammanhang i statsverkspropositionen uttalats i berörda hänseende. Även i övrigt ansluter sig utskottet till vad under förevarande punkt anförts.»

Jag skulle be att få föreslå, herr talman, att detta avsnitt i andra stycket av utskottets yttrande i stället får följande lydelse: »Utskottet finner sig icke kunna godtaga en schematiskt verkande nedskärningsregel av ifrågavarande slag, enär densamma skulle kunna medföra rubbningar i göromålets behöriga gång inom respektive verk. I varje fall finner utskottet, att densamma icke bör vinna tillämpning innan närmare utredning av de olika verkens behov företagits.»

Jag ber att få yrka, herr talman, att denna ändring göres i utskottets motivering.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att svara på herr Lundqvists direkta fråga, om statsutskottets majoritet var belåten med de rationaliseringsåtgärder som vidtagits.

Nej, det äro vi inte, utan vi vänta givetvis en fortsättning. Och så vitt jag förstår, framgår det av propositionen att en fortsättning kommer att följa. Vi äro således inte alls belåtna med vad som hittills utträttats på detta område utan vänta, liksom förmodligen också herr Lundqvist, på en fortsättning.

Herr Ohlson har här sagt, att det mås-

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

te vara av värde att regeringen och främst finansministern får riksdagens stöd i sina strävanden. Inom utskottet ha vi ansett, att riksdagen faktiskt har givit sitt stöd åt dessa strävanden i och med att utskottets utlåtande bifalles. Sedan kan det givetvis diskuteras, huruvida anslutningen till dessa strävanden borde formuleras i mer eller mindre kraftiga ordalag. Det är ju en bedömningsfråga, men jag förmodar att verkan kommer att bli enahanda oavsett vilken nyans i formuleringen man väljer.

Herr ANDRÉN: Herr talman! Jag är i den lyckliga situationen att jag kan instämma i åtskilligt av det som föregående talare här ha framfört. Jag begärde emellertid ordet för att göra några spridda anmärkningar till de strödda reflexioner, som finansministern delgav kammaren.

Jag vill från början säga ifrån, att den svenska statsförvaltningen, så långt jag känner förhållandena, inte är något Augiasstall där en mera allvarlig upprensning behöver göras. Jag tror att våra svenska ämbetsverk i många stycken ha en fullgod organisation och att en karikatyr sådan som den Strindberg en gång gav i »Röda rummet» inte kan motiveras i nuvarande situation — den var säkerligen felaktig även då den först offentliggjordes. Emellertid finns det en tendens i den svenska politiken som vi måste se upp med, nämligen benägenheten att utvidga statsverksamheten till ständigt nya områden. Denna tendens för med sig dels ökade statsutgifter och dels ett vidgat personalbehov, men pengar och personal äro två ting som vi ha ont om här i landet — framför allt är bristen på kvalificerad personal stor. Det är inte minst ur dessa synpunkter som vi måste ta itu med ett rationaliseringsarbete i syfte att dels begränsa utgifts- och personalbehov för de uppgifter statsverksamheten redan har och dels hindra att den statliga verksamheten breder ut sig över alltför många nya områden.

Det skulle kanske vara av intresse att i detta sammanhang upptaga vissa detaljfrågor till en närmare behandling. Jag skall inte besvara kammaren därmed, men eftersom herr Ohlson nu särskilt nämnde censorernas och läroverkens befattning med treterminskatalogerna, vill jag säga att det egentligen är, eller i varje fall har varit, mycket värre än som framgick av vad han här anförde. Då dessa treterminskataloger föreligga, måste nämligen censorerna själva sitta under ett par dagar och göra avskrifter ur dem. Jag tycker att detta avskrivningsarbete är så litet kvalificerat, att det borde kunna utföras av en billigare arbetskraft. Jag hoppas att man nu har genomfört en reform på den punkten, men ännu för några år sedan hade det inte skett. Jag minns mycket väl att jag för min del redan på 1930-talet påyrkade en sådan reform.

Frågan om kommittéväsendet har här trätt i förgrunden. Jag har ju varit i tillfälle att se åtskilliga utländska utredningar och har inte kunnat undgå att lägga märke till först och främst att utredningarna göras mycket snabbare i andra länder än här i Sverige och vidare att rapporterna inte få det stora omfång, som ofta utmärker de svenska utredningarna. Ingen av oss vill väl yrka på att detta arbete skall göras mindre samvetsgrant och ordentligt än som nu är fallet här i Sverige, men å andra sidan kan det inte förnekas att en del oskick här har förekommit, och jag tror att det är av yttersta vikt att vederbörande statsråd eller någon central instans, anknuten till Kungl. Maj:ts kansli, kan hålla efter sådant. Jag vet att en kommitté år 1944 förordade, att statens samhällsvetenskapliga forskningsråd eller rättare sagt dess kansli skulle följa med utredningsväsendet och särskilt ge de nya kommittéordförandena och deras kanslier upplysningar om sådana utredningar som redan föreligga. Vid en granskning av olika kommittébetänkanden visar det sig nämligen ofta, att de inrympta utredningar som redan tidigare blivit gjorda av andra. Detta förhållande är inte så märkvärdigt, ty det

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

finns vissa problem som komma igen i utredning efter utredning. Sådana spörsmål gälla t. ex. befolkningsutvecklingen här i landet och flykten från landsbygden. På dessa områden ha specialundersökningar gjorts, som egentligen skulle varit onödiga, om kanslierna i vederbörande kommittéer känt till vad som redan tidigare blivit gjort. Jag kan i detta sammanhang lämna den praktiska upplysningen, att riksdagsbiblioteket nu har försökt skaffa en så långt möjligt fullständig samling av tryckta och otryckta utredningar. Man har alltså möjlighet att här i detta hus bilda sig en uppfattning om vilka problem som redan ha blivit utredda. Jag skulle tro att vi allesammans i större eller mindre utsträckning ha erfarenhet av hur man vid planläggningen av arbetet inom olika kommittéer och utredningar kan göra sig skyldig till ett och annat misstag i detta avseende, och jag skulle för min del gärna se att Kungl. Maj:t på något sätt skaffade sig möjlighet att överblicka vad som sker på detta område.

Vissa rationaliseringsorgan finnas redan. Vi ha organisationsnämnden och sakrevisionen, och vi ha nu, som finansministern erinrade om, statsrådet Danielson. Finansministern framhöll att statsrådet Danielson hade gjort en ganska betydande insats i kampen mot Krängel-Sverige. Jag tror att vi allesammans skulle vara tacksamma, om finansministern ville giva denna kammare upplysning om vari statsrådet Danielsons insatser egentligen ha bestått. Jag vet nämligen att det är ganska många av kammarens ledamöter som inte ha märkt så mycket av dessa insatser. Jag framför inte denna min fråga i ett kritiskt sinnelag, utan jag vill ha en upplysning, och jag tror att det är många med mig som skulle önska och behöva information på denna punkt.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag kan ju inte här ingå på någon detaljerad beskrivning av alla de resultat statsrådet Danielsons arbete givit, men

en sak är känd och kan i siffror angivas: genom statsrådet Danielsons arbete ha över 10 000 ärenden, som tidigare ankommit på Kungl. Maj:t, hänförts till underliggande myndigheter. Genom denna decentralisering, som sålunda är av betydande mått, har omgången blivit mindre. Tidigare var det regel att yttrande först skulle lämnas av vederbörande myndighet och beslut därefter fattas av Kungl. Maj:t. Eftersom verken redan tidigare fått göra utredningsarbetet, ha de i allmänhet kunnat åtaga sig uppgiften att fatta beslut i alla dessa ärenden utan att personalen behövt utökas. Och i Kungl. Maj:ts kansli har det varit möjligt att på vissa områden minska personalen och att på andra underlåta att öka den. Redan denna omständighet utgör ett belägg för att statsrådet Danielsons verksamhet givit goda resultat. För övrigt har han verkat stimulerande på många områden och tagit initiativet till olika utredningar som gett resultat.

Det finns alldeles säkert i vår statsförvaltning många ting som äro onödiga och även gammalmodiga, även om de inte äro så gammalmodiga som åtskilliga företeelser i den engelska statsförvaltningen. Jag är också för min del alldeles på det klara med att vi måste göra vad vi kunna för att uppnå en bättre tingens ordning. Men det är inte så lätt att uppsåra allt som inte är bra. Jag tar bara det exempel, som herr Ohlon här framförde och som herr Andrén underströk. Herr Andrén har, så vitt jag vet, varit ecklesiastikminister under den tid som denna anordning fungerat. Jag klandrar honom inte för att han icke hittade och rådde bot på krånlet just under den tiden, men det är väl i alla fall ett exempel på att man bör vara måttlig i sina anspråk.

Att våra svenska utredningar ofta ta en oproportionerligt lång tid, vill jag visst understryka, men 1950 års besparingsutredning arbetade i alla händelser snabbt, och den bör alltså vara ett exempel som herr Andrén kan gilla.

Herr Ohlon fann det uppseendeväckande att jag i regeringen har reserve-

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

rat mig beträffande en kongl. proposition. Detta är för mig inte alls någonting uppseendeväckande. Jag har under min politiska bana åtskilliga gånger varit med om att sådant har förekommit utan att det tillmätts någon så stor betydelse. Jag skall inte ingå på sådana omständigheter som äro enkla och självklara när det gäller att bedöma, hur en regering ibland måste handla. Jag vill bara säga att denna reservation från min sida omöjligt kan ha fört över frågan om rationaliseringsarbetet från det tekniska till det politiska planet. Avgörandet i fråga om alla dessa åtgärder måste ju träffas på det politiska planet. Jag är mycket tacksam för att herr Ohlon inte sade att frågan om rationaliseringsarbetet genom min reservation kommit ut på det *partipolitiska* planet — reservationen innebär otvivelaktigt just det, att vi inom det socialdemokratiska partiet inte tänka låta dessa rationaliserings- och besparingsproblem bli *partipolitiska* frågor, utan att vi förutsätta att det i olika hänseenden kan råda skilda meningar inom partierna.

Herr Ohlon sade att riksdagen borde ge mig stöd i arbetet för att åstadkomma besparingar, och jag är mycket tacksam för det, men jag har å andra sidan inte anledning att ingå på frågan om vad statsutskottet här skulle ha kunnat göra — den saken få väl herrarna klara upp inbördes. Jag vill bara säga att jag blir ännu mera tacksam, om jag får detta stöd i de konkreta punkterna under den fortsatta riksdagsbehandlingen av dessa frågor.

Jag skulle vilja tillägga att man genom ett stöd åt mig på konkreta punkter kan i någon mån motarbeta den tendens till utökad statsverksamhet, som herr Andrén varnade för. Riksdagen är ju inte nu för tiden den instans, som hårdast motsätter sig förslag att inrätta nya tjänster. Tvärtom har jag under de senaste åren gång på gång måst föra mycket hårda strider för att hindra beslut om en ansvällning av statsverksamheten, ibland med, men ofta utan framgång.

Herr MOGÅRD: Herr talman! Det är alltid mycket populärt att föreslå besparingsåtgärder i tider som äro lika dem vi nu leva i, och det är samtidigt vanligt, att det, som föreslås, är föga gripbart; det är fromma önskningar som sällan beledsagas av rent praktiska förslag på bestämda punkter. När dylika åtgärder verkligen föreslås och vidtagas, mötas de ju ofta av det mest fruktansvärda motstånd. Men jag tror nog man kan försäkra finansministern, att om det är någonting, som stora lager i vårt land gilla honom särskilt för, så är det just den oräddhet med vilken han uppenbarligen går besparingsproblemet in på livet. Man skulle önska, att det motstånd, han kommer att möta, icke blir sådant, att det totalt förkväver den vilja att göra besparingar som han har ådagalagt.

De i statsverkspropositionen återgivna direktiven beträffande besparings- och rationaliseringsverksamheten upprepades nästan ordagrant av herr Ohlon och delvis också av herr Lundqvist. Uppenbarligen litar man även i statsverkspropositionen på statens tjänstemän, och man gör det med skäl. De äro grundliga och exakta, såsom herr Lundqvist säger, och de äro det i varje detalj. Det är detta som göra att våra ämbetsverk äro förträffliga institutioner, men också att de äro så dyra och ständigt förkovra sin dyrhet.

I föredragande statsrådets yttrande är det dock en punkt, där det måhända har skrivits felaktigt eller otydligt. Det heter på flera ställen, att besparings- och rationaliseringsåtgärder icke skola vidtagas, »om säkerhetskravet därigenom skulle eftersättas». Jag förstår mycket väl, att man närmast tänker på effektiviteten och att man inte vill försämra statsförvaltningen. Det är ju naturligt, att om man tar bort en rad kontrollanter och konsulenter och amanuenser och allt vad de heta, får man inte samma säkerhet för varje slant i örekolumnen som om dessa tjänstemän verkligen funnits. Men säkerhetskravet får inte överdrivas och förlama viljan att vidta rationaliseringsåtgärder, så att man underlåter detta, bara därför att man är så rädd för

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

att »säkerheten» inte skall komma till sin rätt på alla punkter.

Innan jag gick till riksdagen, ringde en assistent från föreningen Skyddsvärnet, där jag är ordförande, och anmälde vilka arbeten man hade i dag. Bland annat hade man av vederbörande domstol fått i uppdrag att göra en förundersökning beträffande en person som var åtalad för stöld. Mannen hade år 1947 stulit ett paket med kalsonger, värderade till 35 kronor, och på grund härav skulle det nu, år 1951, förekomma dels förundersökning, dels domstolsbehandling, dels rättssammanträde med en nämnd på nio personer å 30 kronor per dag. Jag sade då till assistenten: »Kan du inte vara snäll och höra med domstolen, om det är nödvändigt att år 1951 sätta i gång en sådan apparat för ett brott, som gäller ett värde av 35 kronor och som är begånget år 1947. Därtill kommer att vederbörande synes vara alkoholisk. Kan inte målet återkallas på något sätt?» Svaret blev: »Det går nog inte juridiskt.» Det juridiska skäl som justitieministern eller eventuellt någon annan jurist skulle ha andragit är, att rättssäkerheten kommer i fara, om man inte år 1951 sätter i gång en domstolsförhandling mot denne man, som år 1947 stulit kalsonger för 35 kronor!

För att hålla mig till mitt älsklingsämne, fångvårdsstaten, vill jag bara påpeka att alla, som känna till den, veta att det inte är bra där och att det behöver göras mycket. Men veta herrarna och damerna i denna kammare vad en svensk fånge kostar, när han sitter i häkte? Jo, 7 000 kronor om året. Man skulle kunna tänka sig att åstadkomma en bättre fångvård genom att öka denna kostnad till exempelvis 14 000 kronor. Men av naturliga skäl går det inte. Vi måste hålla oss inom rimliga gränser. Vi måste därför avväga och se vad som kan göras med utnyttjande av förefintliga medel.

Jag har läst förslaget om den nya uppfostringsanstalten på Roxtuna för svårbehandlade barn, ett förslag som innehåller mycket goda synpunkter och som jag hoppas skall realiseras. Men där anföres på ett ställe, att man tagit som fö-

rebild den av Stockholms stad vid Skå-Edeby upprättade anstalten för psykopatiska barn. Veta de närvarande vad en elev på Skå-Edeby nu kostar per dag? Jo, 35 kronor. Vi förstå alla att det är praktiskt taget omöjligt att utan vidare — generellt så att säga — vidta åtgärder som medföra dessa enorma kostnader, även om åtgärderna mycket väl äro motiverade på enstaka punkter.

Därför menar jag, att man bör understryka vad föredragande statsrådet har sagt om att man främst måste vädja till de förvaltande organen själva. Man skall uppmuntra och underlätta deras självverksamhet till rationalisering. Denna är — som det står här — en »ämbetsuppgift för alla förvaltande organ vid sidan av och i samband med deras förvaltningsuppgifter», och »alla tillfällen till rationaliseringar och besparingar skola tillvaratas». Om vi inte göra det, drunkna vi till slut i utgifter. Det blir för oss här i Sverige nästan likadant som för de berömda invånarna på ön Skye, som livnärde sig med att tvätta varandras skjortor. Därvidlag vill jag bara peka på att vad som är viktigt är inte i främsta rummet säkerheten utan effektiviteten — att vi inom de rimliga gränser, som våra statsinkomster medgiva, skapa effektivitet.

Herr SVÄRD: Herr talman! Statsrådet Skölds redogörelse för statsrådet Danielsons insatser i decentraliseringens tjänst fordrar nog tyvärr en kompettering, den nämligen, att herr Danielsons insatser ha avsett decentraliseringsfrågor av relativt ringa räckvidd. Det är med andra ord fråga om småsaker — om man skall använda det uttrycket. Den stora frågan om en decentralisering av beslutanderätten i väsentliga ting har, såvitt jag vet, knappast berörts, och ännu mindre ha där nåtts några resultat.

När det gäller möjligheterna att genomföra en rationalisering av statsverksamheten måste man naturligtvis, såsom också göres i propositionen, skilja mellan en rent teknisk rationalisering och en rationalisering som syftar till att be-

Ang. ökad rationalisering inom statsförvaltningen m. m.

gränsa den statliga verksamheten och det statliga inflytandet. Givetvis kan man vinna åtskilligt genom den tekniska rationaliseringen, och riksdagen får väl med tacksamhet anteckna löftet om att vad som nu har presterats bara är en början. Men vad det främst här gäller är ju att såväl Kungl. Maj:t som riksdagen ålägga sig återhållsamhet i lagstiftningsarbetet, så att man inte motverkar den tekniska rationaliseringens resultat. Om man t. ex. genomför en teknisk rationalisering av lantruktorsnämndernas arbete, ger den ju intet nettoresultat, om man samtidigt vidhåller och kanske skärper en lagstiftning sådan som den nu så moderna jordlagstiftningen, vilken på lantruktorsnämnderna lägger ett mycket stort antal ärenden — ett så stort antal, att dessa institutioner inte ha några möjligheter att sköta sina egentliga och centrala uppgifter.

Jag tror att det är viktigt och mer än viktigt att vidhålla denna synpunkt och att hålla den levande för sig i arbetet.

Naturligtvis är den lojalitet gentemot Kungl. Maj:t, som statsutskottets femte avdelning presterat både aktningssvärd och anmärkningsvärd. Men den hade kanske framstått än mer till sin fördel, om den hade varit förenad med litet friare synpunkter, synpunkter som det kanske förefaller naturligare för riksdagen än för Kungl. Maj:t att framföra.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Här har talats mycket om åtgärder för att förenkla och förbilliga statsförvaltningen, och det har därutinnan på olika områden kommit fram mycket nyttiga uppslag. Jag behöver inte säga, att vi självklart alla dela önskemålet, att man skall rationalisera på alla de punkter, där detta över huvud är möjligt; vi äro väl alla på det klara med att det finns punkter, där det kan rationaliseras. Jag känner emellertid ett behov att i denna debatt få understryka, att det härvidlag finns gränser, under vilka man inte kan gå. Vid tillämpningen av en lagstiftning är det utomordentligt angeläget, att det finns krafter nog och pengar nog, så att

lagstiftningen handhaves så som den skall handhavas, så att ärendena verkligen bli handlagda så som lagens mening kräver. Det är anledning att stryka under detta, då här stiftas så oerhört många lagar och man ingalunda alltid tänker på vad dessa lagar ha för ofrånkomliga konsekvenser i fråga om förvaltningsapparaten och förvaltningsgöromålnens ansvällning.

Det är en rätt lustig växelverkan som där gör sig gällande. De, som äro intresserade av en ny lagstiftning, äro mänskligt nog mycket angelägna att inte låta det framträda för tydligt att den kan leda till ökad byråkrati. Då man föreslår en lagstiftning, är man benägen att inte fästa uppmärksamheten på eller tänka på dess konsekvenser i detta avseende. Och jag skall inte neka till att för dem, som äro betänksamma mot en ökad statsverksamhet, faller det sig ofta nog av många skäl naturligt att inte rikta kritiken mot själva hjärtpunkten utan rikta den mot yttringarna och sålunda, t. ex. då man har en viss reglering, snarare vända sig mot den kommission som handhar regleringen än mot regleringen själv.

Jag säger detta bara för att framhålla, hur utomordentligt angeläget det är i alla besparingssträvanden att hålla det ofrånkomliga sammanhanget mellan lagstiftning och tillämpning för ögonen och att inte arbeta på det viset, att den vänstra handen lagstiftar och den högra sörjer för anslag utan att veta, vad den vänstra handen har gjort. Det är i det ögonblick som vi skapa en ny lag eller besluta oss för en ny form av anslag som vi — både i regeringen och i riksdagen — borde göra klart för oss vad detta kommer att kosta. Kammaren kan få tillfälle till en sådan eftertanke, om kammaren läser t. ex. den märkliga proposition med förslag till livsmedelsstadga som vi nu ha framför oss. Jag har läst igenom detta lagförslag och sett, hur oändligt många saker det är som skola kontrolleras av myndigheterna — allsköns saker skola vara godkända av hälsovårdsnämnd och jordbruksnämnd o. s. v. Det vore tacknämligt, om veder-

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

börande utskott gjorde sig underrättat om vad denna kontroll i stort och smått kommer att kosta och sörjde för att kostnaderna komma med i övervägandena om den nya lagstiftningen.

Kärnpunkten i vad jag ville säga är, att det är utomordentligt farligt, om vi glida in på den vägen, att vi friskt och frimodigt lagstifta men sedan inte sörja för en förvaltningsapparat som tillbörligt kan handha den stiftade lagen.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Herr Mogårds anförande föranleder ett par korta reflexioner.

Herr Mogård har här fastslagit, hur dyrt det är med anstaltsvård, och därutinnan kan jag helt och hållet instämma. Jag vill peka på att man varje gång noga bör betänka de ekonomiska konsekvenserna, innan man utvidgar området för omhändertagandet av människor på anstalt. Det sker inte alltid. Och nu ha vi ju på sista tiden upptäckt, att vi ha anstalter, där människor bli sittande längre än som skulle vara behövt.

Det finns en form för behandling av lagöverträdare, som ställer sig mycket billigare än anstaltsvård, nämligen kriminalvård i frihet: den villkorliga domen och den villkorliga frigivningen. Jag har tillåtit mig att tidigare inför kammaren redovisa skälen för denna uppfattning, och jag skall göra det i korthet nu också.

Om vi icke hade den villkorliga domen och den villkorliga frigivningen i detta nu, skulle vi ha 422 000 flera vård dagar om året på anstalterna, vilket med en kostnad av 10 kronor per dag skulle medföra en utgift på bortåt 4½ miljoner kronor. Vidare skulle vi, om vi inte hade den villkorliga domen och den villkorliga frigivningen, behöva skaffa lokaler för ett utvidgat klientel, ett klientel som omfattade 1 200 personer mera än nu; det skulle föranleda en mycket dyrbar byggnadsverksamhet. Kriminalvården i frihet erbjuder slutligen den fördelen, att den, som är omhändertagen på detta mycket lindriga och beskedliga sätt, kan under den tid han

står under tillsyn eller övervakning bidra till familjens försörjning helt eller delvis och därmed lätta det tryck som eljest skulle komma att åvila socialvårdsmyndigheterna.

Det var dessa reflexioner som jag ville framföra med anledning av vad herr Mogård här har sagt. Jag understryker ännu en gång liksom herr Mogård, att ingen vårdform är så dyr som anstaltsvården.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock, av herr Persson, Ola, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att den del därav, som å s. 28 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet finner visserligen» och slutade med »under förevarande punkt anförts» utbyttes mot följande uttalande: »Utskottet finner sig icke kunna godtaga en schematisk verkande nedskärningsregel av ifrågavarande slag, när densamma skulle kunna medföra rubbningar i göromålens behöriga gång inom respektive verk. I varje fall finner utskottet, att densamma icke bör vinna tillämpning innan närmare utredning av de olika verkens behov företagits».

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.*Punkten II.*

På sätt förut angivits hade under punkten 6 i bilaga 2 till statsverkspropositionen behandlats frågan om lönerevision för kuratorer och socialassistenter. I sådant hänseende hade föreslagits, att — i avvaktan på slutlig prövning av frågan på grundval av förslag från 1949 års tjänsteförteckningskommitté — so-

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

ciala kuratorer skulle uppflyttas från 15 till 17 lönegraden och socialassistenter i 11 lönegraden uppflyttas till 13 lönegraden. En tjänst som socialassistent i 14 lönegraden berördes icke av förslaget.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundqvist* och *Sunne* (I: 177) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 258), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta följande provisoriska lönegradsplaceringar för socialassistenterna, nämligen för socialassistenter vid sinnessjukhusens och fångvårdsanstalternas rättspsykiatriska undersökningsstationer lönegrad 17 och för socialassistent vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm lönegrad 19.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 177 och II: 258 bifalla Kungl. Maj:ts förslag beträffande lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson*, herrar *Lundqvist* och *Bergstrand*, fröken *Elmén* samt herrar *Nihlfors* och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 258 besluta följande provisoriska lönegradsplacering, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1951, nämligen för sociala kuratorer 17 lönegraden, för socialassistenten vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm 19 lönegraden samt för övriga socialassistenter 17 lönegraden.

Fröken **ANDERSSON**: Herr talman! Frågan om kuratorers och socialassistenters löneställning kan ju, jämfört med det stora problem som nyss har diskuterats, synas ganska liten. Men principiellt sett är den mycket allvarlig, ty vi ha här ytterligare ett exempel på hur man stiftar lagar och förordningar utan att samti-

digt se till, att det finns folk som kan göra dessa lagar och förordningar funktionsdugliga. Vi ha fått en del exempel på att det på detta område understundom kan vara väsentligt dyrare att spara. De ytterligare kostnader, som man skulle behöva lägga ut för att hålla lagarna funktionsdugliga, bli små jämfört med de kostnader som nu uppstå för det allmänna. Vi ha kanske i dagarna i pressen sett, hur det står till med rättsvården i vårt samhälle. Jag tänker då närmast på advokat Behms hemställa till justitieministern.

Den fråga det här gäller kan som sagt synas vara en liten fråga, men det är samma symptom här som på andra områden. Innebörden av det föreliggande förslaget är ju, att kuratorerna skola flyttas upp från 15 till 17 lönegraden och socialassistenterna från 11 till 13. Det är ett intressant studium att tänka igenom denna fråga ordentligt. Här har man — därtill tvingad av läget på denna del av arbetsmarknaden — lagt fram förslag till en liten höjning, men man har inte höjt så mycket, att man råder bot för bristen. Jag kan redan på detta stadium av mitt anförande betona, att den lilla uppflyttning det här gäller icke — i varje fall icke väsentligt — även verkar förbättrande i fråga om tillgången på arbetskraft inom detta område. Man har vidare, vilket också är symptomatiskt, flyttat upp alla kuratorer till 17 lönegraden och alla assistenter till 13 lönegraden, men man har icke tagit hänsyn till att de ledande befattningarna ligga ett par tre lönegrader över. Det sker alltså en relativ nedflyttning av de ledande befattningarna på detta område liksom på så många andra.

Nu säger man emellertid — kammarens ärade ledamöter känna väl igen motiveringen — att man inte kan gå längre, på grund av att tjänsteförteckningskommittén inte slutgiltigt tagit ställning till denna fråga. Men med hänsyn till läget på arbetsmarknaden har man i alla fall måst ta detta lilla tuppfjät. Man har alltså, och det tycker jag är ganska viktigt att betona, tvingats att gå ifrån vältandepincipen, om jag så får kalla den.

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

Men sedan har man på vanligt sätt hänvisat till att frågan är under utredning. Jag säger då, att frågan de facto är utredd. Statens lönenämnd sade redan år 1947, att kuratorerna skulle sättas i 17 lönegraden och socialassistenterna i 15. Men det är att märka, att halva antalet ledamöter i lönenämnden — en lönenämnd som sannerligen inte förfar lätt-sinnigt när det gäller att ta ställning till lönegradsplaceringar — betonade att kuratorerna borde sättas i 19 lönegraden och assistenterna i 17 lönegraden.

Det är ganska intressant att läsa om dessa tjänstemannakategoriernas via dolorosa när det gäller deras löneförhållanden. Jag skall dock inte gå djupare in därpå, utan bara nämna några exempel.

I en proposition år 1947 förutsatte chefen för ecklesiastikdepartementet, att förslag i ämnet skulle föreläggas »nästa års riksdag». Men år 1948 framlades endast motioner i ärendet, vilket då för-anledde statskottet att i sin tur förut-sätta, att förslag i ämnet från Kungl. Maj:ts sida skulle föreläggas »nästa års riksdag». År 1949 kom det ånyo en motion. Den blev blankt avslagen med hänvisning till lönestoppet. År 1950 hände absolut ingenting, och i år, anno 1951, händer det lilla som jag talat om här.

Nu säger man i propositionen, att en uppflyttning har ansetts nödvändig med hänsyn till löneläget för liknande personal vid landstingens sjukvårdsanstalter. Hurudant är då löneläget vid dessa anstalter? Enligt avtal mellan landstingens centrala lönenämnd och kommunaltjänstemannaförbundet ha sedan den 1 januari 1947 kuratorerna varit placerade i 17 lönegraden. Därvid är att märka — det har man inte tagit hänsyn till nu — att i varje landsting finns det minst en kurator i 19 lönegraden, och man har rätt att tillsätta flera inom denna högre lönegrad. Inom staten föreslås nu alla kuratorer i 17 lönegraden — alltså ingen skillnad mellan de ledande befattningarna och de andra. Staten är således fortfarande på efterkälken. Hur man under sådana förhållanden skall kunna konkurrera på marknaden, går åtminstone över min horisont. Nu säger man visser-

ligen, att detta gjorts provisoriskt, men jag föreställer mig, att kammarens ärade ledamöter ha märkt, att begreppet »provisoriskt» har undergått en ganska märklig förändring till sitt innehåll under senare tider.

Jag skall sedan bara ett ögonblick uppehålla mig vid socialassistenterna vid sjuksjukhusens och fångvårdsanstalternas rättspsykiatriska undersökningsstationer, som motionerna närmast ta sikte på. Till dessa tjänster finns det ingen motsvarighet inom landstingen. Men motsvarande tjänstemän inom socialvården runt om i landet ha redan i allmänhet ett väsentligt högre löneläge. För bara ett par veckor sedan annonserade t. ex. barnvårdsnämnden i Stockholm efter en assistent — en vikarierande assistent för resten — i 17 lönegraden vid en utredningsbyrå och två assistenter i 17 lönegraden vid vårdbyrån. Socialassistenterna ha minst lika anvarsfullt arbete som dessa tjänstemän, och de ha till yttermera visso samma utbildning. Nu säger man i propositionen, att man »efter samråd med statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor» stannat för dessa lönegrader, och jag vore mycket tacksam att få en förklaring på den saken. Hur man mot denna bakgrund som jag här, om och i korthet, har skisserat har kommit fram till detta resultat förstår jag inte.

När de socialassistenttjänster det är fråga om inrättades år 1946 i samband med att revisionen av lagstiftningen angående psykiskt sjuka och abnorma tilltalades straffrättsliga behandling trädde i kraft, var man på det klara med att arbetet skulle bli både kvalificerat och krävande. Utvecklingen har sedan dess ytterligare accentuerat denna uppfattning.

I Statens offentliga utredningar 1950 nr 24 får man en utomordentligt klar bild av vad som fordras av dessa assistenter, och man får samtidigt en skrämmande bild av resultatet av statens lönepolitik. Det gäller ingenting mindre än att genomföra sådana undersökningar, på grundval av vilka läkarna sedan skola bilda sig en uppfattning om vederböran-

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

des mentala och sociala status. På grund av läkarbristen har det lagts allt mer arbete och allt högre kvalificerat arbete på dessa assistenter. Detta framgår med all önskvärd tydlighet av den utredning, som jag nyss nämnde och som är verkställd av professor Olof Kinberg. Som jag redan nämnt, är dessa assistenters arbete lika kvalificerat och kräver samma utbildning som andra assistenters.

Då jag, herr talman, anser att den bild av läget, som utredningen ger, säger mycket som man kanske eljest skulle behöva längre utläggningar för att få fram, skall jag tillåta mig att återge ett citat ur denna offentliga utredning: »En följd av de låga lönerna är att på vissa stationer där kompetenta socialassistenter är anställda de inte uppehåller sina tjänster utan uppehåller bättre avlönade tjänster på annat håll. Sålunda är båda de socialassistenter som enligt staten skall finnas å undersökningsstationen vid psykiatriska sjukhuset tjänstlediga och förordnade på annan plats. — — — Dessa tjänster har under årens lopp flera gånger varit ledigförklarade utan att kompetenta sökande anmält sig. Sedan undersökningsstationen öppnades den 1 januari 1946 har tjänsterna flera gånger bytt innehavare. Det har också hänt att kompetenta vikarie vägrat söka tjänsterna för att inte vara bundna av den stadgade uppsägningstiden utan omedelbart kunna anta annan bättre tjänst. En av de ovannämnda socialassistenterna som uppehållit bättre avlönad tjänst på annat håll har för kort tid sedan begärt sitt entledigande. Ny innehavare har utsetts men nu begärt tjänstledighet för att upprätthålla annan bättre avlönad tjänst.» Jag rekommenderar kammarens ledamöter ett noggrannare genomläsande i lugn och ro av detta stycke!

Professor Kinberg, som ju väl vet vad det rör sig om, föreslår nittonde lönegraden, och samma lönegrad föreslår Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund.

Om vi inte få ett tillräckligt antal tjänstemän på dessa poster, kommer, såsom herr Göransson sade nyss, hela verksamheten att förökas, ty utredningarna

måste ju då taga längre tid, och har man okvalificerat folk, bli de sämre gjorda. Tidsutdräkten måste medföra ökade kostnader för uppehållet vid undersökningsavdelningen, som är väsentligt dyrare än uppehållet på anstalt.

Nu säger man att man skall vänta på det resultat tjänsteförteckningskommittén kommer till, men då frågar jag bara: Menar man då att den verksamhet, som dessa socialassistenter skola utöva, under tiden skall ligga nere?

Jag kan också klart säga ifrån, herr talman: Därest man inte vill hålla lagarna i funktion, avskaffa dem då, gärna för mig! Avskaffa de tjänster som det här är fråga om, men behåll inte lagar som inte fungera!

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lundqvist* och *Sunne*.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Jag skall inte gå in på något längre bemötande av fröken Anderssons argumentering. Jag vill bara betona att utskottet inte med sitt ställningstagande till det här förslaget har avsett att säga att den av utskottet tillstyrkta löneställningen för socialassistenterna är den slutgiltigt riktiga. Men man kan väl ändå inte i nuvarande läge bortse ifrån att vi ha en tjänsteförteckningskommitté. Jag vet att många frågor stranda på att den kommittén arbetar, och detta vållar irritation, men man kan ändå inte bortse ifrån att tjänsteförteckningskommittén har att pröva den inbördes löneställningen olika befattningshavaregrupper emellan. I den motion, som reservanterna gått på, har det föreslagits att dessa socialassistenter skola flyttas upp från elfte lönegraden till sjuttonde lönegraden, d. v. s. sex lönegrader, medan man däremot inte har något yrkande om förändring av kuratorernas löneställning utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Det måste ju ovillkorligen väcka betänkligheter, att man utan vidare, på grund av att det är svårt att få folk till socialassistentbefattningarna, vill flytta upp

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

dessa befattningshavare till samma löneställning som kuratorerna. Denna fråga är, tycker jag för min del, i allra högsta grad en tjänsteförteckningsfråga, och det är därför mycket motiverat att man inte förändrar den inbördes löneställningen mellan de båda grupperna innan tjänsteförteckningskommittén hunnit undersöka området.

Nu innebär ju Kungl. Maj:ts förslag att både socialassistenterna och kuratorerna flyttas upp två lönegrader. Därmed blir den inbördes ställningen mellan dessa båda grupper inte förändrad. Och det skäl, som fröken Andersson här åberopade med avseende på möjligheterna att få befattningshavare på dessa poster, det är väl ett skäl som kan åberopas inte bara här, utan på oändligt många områden inom statsförvaltningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Vid prövningen av lönegradsplaceringen för olika befattningshavare har det under de senare åren iakttagits försiktighet med hänsyn till den mera allmänna prövning av lönegradsplaceringen som skulle verkställas av tjänsteförteckningskommittén. Att denna kommitté inte hunnit slutföra sitt arbete så snabbt, som man kanske från början hade hoppats och väntat, beror på olika omständigheter. Jag har tidigare i riksdagen haft tillfälle att framhålla att det inte beror enbart på tjänsteförteckningskommittén att dröjsmål har uppstått. Det beror också på organisationerna, som ha avgivit sina förslag så sent att kommittén inte kunde börja sitt arbete förrän framemot mitten av år 1950.

Vad beträffar de grupper som äro föremål för uppmärksamhet här i dag — kuratorer och socialassistenter — kan det tänkas att, om jag inte hade föreslagit en provisorisk reglering för dessa grupper i propositionen, de inte skulle ha uppmärksamrats mera än andra grupper, som inte ha tagits upp alls. Vi få inte glömma att det föreligger yrkanden om förbättrad löneställning för många olika personalgrupper, beträffan-

de vilka man emellertid väntar på tjänsteförteckningskommitténs prövning av inplaceringen i förhållande till andra grupper.

Denna grupp, ansåg jag att det fanns goda skäl att göra något för. Jag ansåg att man borde bereda den en löneställning som närmare motsvarar den som tillämpas inom landstingens sjukvårdsområden, och det skedde därför ett samråd med den samarbetsnämnd, vars inrättande riksdagen i följ godkände. Därför diskuterades vilken lönegradsplacering som skulle ge större likställdhet inom de olika områdena. Emellertid är en revision av tjänsteförteckningen aktuell även för landstingens del, och det är väl angeläget att detta arbete utföres ungefär samtidigt inom de olika sektorerna, så att man får såvitt möjligt likformig bedömning av tjänsterna oavsett om de tillhöra statlig eller kommunal verksamhet.

Här framträder också svårigheten att ange skillnad mellan befattningshavare i sjuttonde och nittonde lönegraden. Det måste uppställas några mera allmänna normer; åtminstone kräva tjänstemännen själva att det skall finnas sådana.

Det är klart att en förbättrad löneställning kan förbättra möjligheterna att skaffa arbetskraft. Men då är frågan: Var finns denna reserv av arbetskraft, som man har att ta ifrån? Det blev ofta så att man drar arbetskraft från det ena området till det andra, och jag tror inte att det är möjligt att enbart genom höjningar av lönerna fylla den brist på arbetskraft som totalt finns här i landet. Det gäller väl i stället att avväga lönesättningen så, att man kan fördela arbetskraften på sådant sätt att man i varje fall nödtorftigt klarar sig inom olika områden. Det är inte bara inom den statliga och den kommunala verksamheten som man på vissa områden endast nödtorftigt klarar arbetskraftsproblemet, utan även inom den privata sektorn brottas man med samma problem.

Om man tar upp ett enstaka område, såsom fröken Andersson här har gjort, är det klart att man kan måla bilden så mörk som man för tillfället tycker att

Ang. lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

det är lämpligt att göra. Då kan man också stödja sig på citat från utredningar som ha arbetat inom speciella områden och som beaktat just de intressen som böra tillgodoses inom dessa. Jag är dock övertygad om att man kan få lika pessimistiska uttalanden från många olika områden, om man ger sig in på att söka fram citat från utredningar och uttalanden som ha gjorts av personer som äro särskilt intresserade av vissa verksamhetsgrenar.

Om det över huvud taget skall vara möjligt att åstadkomma en samordning av lönesättningen inom den statliga sektorn, att bedöma relationerna i lönesättning olika befattningshavare emellan, så får man väl ändå ge sig till tåls och avvakta resultatet av den prövning som nu pågår inom tjänsteförteckningskommittén, en kommitté som har tillkommit på grund av gemensamma önskningsfrågor från tjänstemännens och statsmaktens sida.

Jag har inte i propositionen sagt, att den löneställning, som skulle uppkomma genom inplacering av dessa tjänstemän i femtonde respektive sjuttonde lönegraden, är den riktiga, utan jag har betraktat denna lönesättning såsom ett provisorium i avvaktan på att den pågående undersökningen skall kunna fullföljas. Därför tror jag nog att man skjuter litet över målet, om man i likhet med fröken Andersson vill göra gällande att våra lagars funktionsduglighet skulle vara beroende av en eller två eller tre lönegraders skillnad i inplaceringen. Jag tror inte att det ligger till på det sättet. Det är klart att det är lättare att skaffa arbetskraft om man betalar mera, men man måste göra klart för sig var man skall taga arbetskraftstillskottet ifrån. Man måste göra klart för sig, om vi verkligen ha en arbetskraftsreserv som vi kunna utnyttja utan att detta medför återverkningar på andra håll.

Jag tror att det finns anledning för riksdagen att vara något försiktig, även när det gäller en enstaka grupp, när gruppen är utbruten ur det stora sammanhanget. Det är inte så lätt att isolera en sådan utbrytning.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Jag skulle kunna ställa ytterligare en fråga, nämligen denna: Om herr statsrådet inte tror att några lönegrader mer eller mindre betyda så mycket för arbetskraftstillgången, varför då förslaget i propositionen? Ty det är väl ändå den tanken som ligger bakom, att den föreslagna uppflyttningen skulle förbättra tillgången på arbetskraft. Atminstone har jag trott det.

Nu kan man fråga var den reserv finns, som man kan tillgodogöra sig på detta sätt. Det var just detta som kom mig att ställa frågan: Behöva vi de lagar som det här är fråga om? Eller kunna vi ändra lagarna, så att vi icke behöva så mycket arbetskraft för verksamheten på detta område? Vi kunna ju inte år efter år ha lagar som inte äro funktionsdugliga. Jag hänvisar till den offentliga utredning, som jag antar att herr statsrådet har läst och där man sida upp och sida ner kan läsa om hur det står till på detta område.

Jag har inte tagit ställning till frågan, huruvida detta område är viktigare än alla andra, men i fråga om nödvändigheten av en avvägning kan jag ansluta mig till det resonemang som fördes under den föregående debatten; när resurserna tryta måste man göra en avvägning mellan de olika kraven, och anser man då att det här området inte är så viktigt som en hel del andra inom socialvården, så à la bonne heure. Nu säger herr statsrådet, att om inte frågan om löneställningen för de här grupperna av befattningshavare hade tagits upp i propositionen, så hade kanske ingen lagt märke till frågan. Åjo, det kan jag nog garantera, ty jag läste den här utredningen redan i slutet av förra året, och jag hade min uppmärksamhet fäst på frågan.

Vad jag anmärkte på i fråga om samrådet med samarbetsnämnden var att man inte har följt landstingens bestämmelser; diskrepansen beträffande de viktigaste befattningarna kvarstår alltjämt.

Man har nu hänvisat till tjänsteförteckningssakkunniga. Men man kan ju fördröja lösningen av livsviktiga frågor

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

hur länge som helst genom att hänvisa till pågående utredningar. Det har berättats mig att en partiledare, vilken skulle uppfostra de unga adepterna som skulle komma till riksdagen — »ge dem tips», som det heter på svenska — sade, att det är inte sed att man väcker motioner i ämnen som redan befinna sig under utredning, och tillade: »Alla ämnen befinna sig under utredning.» Det skulle man kunna tillämpa här. Men den fråga vi nu diskutera är utredd, herr statsråd, såväl av lönenämnden som av en av vårt lands främsta sakkunniga på området.

Det vore en del att tillägga, men det lönar kanske inte mycket. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **LINGMAN**: Herr talman! Fröken Andersson har citerat ett betänkande och en del uttalanden som ha gjorts. Jag skulle vilja återge vad som finns i det utlåtande utskottet har avgivit. I utskottets recit står det: »Chefen för civildepartementet uttalar emellertid den förhoppningen att arbetet inom kommittén skall kunna bedrivas i sådan takt att förslag rörande principerna för tjänsteförteckningsrevisionen skall kunna föreläggas 1952 års riksdag.» Då detta konstaterande finns i det utlåtande, som nu behandlas, ligger det mycket nära till att inte bara citera, utan även beakta det, och inte säga att utredningen kommer att taga hur lång tid som helst.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr

2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.**Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.**

I denna punkt hade utskottet, med förmålan, att utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i statsrådsprotokollet angiven ändring i justitiedepartementets personalförteckning;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas under budgetåret 1951/52;

c) till Justitiedepartementet: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 591 900 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Ohlon*, fröken *Andersson* samt herrar *Svärd*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Svensson* i *Ljungskile*, *Pettersson* i *Dahl* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottet bort göra ett uttalande av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör proceduren vid behandlingen av ansökningar om svenskt medborgarskap kunna väsentligt rationaliseras och förenklas, varigenom arbetsbelastningen på departementet och vederbörliga remissinstanser kan minskas samtidigt som väntetiden och besvären för de sökande nedbringas. En sådan förenkling torde vara möjlig utan att behöriga säkerhetshänsyn eftersättas.»

Herr **SVÄRD**: Herr talman! Utskottets utlåtande i denna punkt innebär att det utan egen meningsyttring godtagit

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

Kungl. Maj:ts förslag om en ökning av anslaget på 46 400 kronor, vilken ökning skall göra det möjligt att anställa två extra föredragande samt en amanuens och ett biträde i reglerad befordringsgång.

Jag fäster uppmärksamheten vid att Kungl. Maj:ts förslag om denna personalökning anses räcka *tills vidare* och att den föreslagna personalökningen av föredragande departementschefen uppenbarligen betraktas som ett minimum.

Bakgrunden till framställningen är som bekant det förhållandet, att under den närmaste femårsperioden över 36 000 i landet bosatta utlänningar beräknas komma att ansöka om svenskt medborgarskap. Under år 1951 beräknas mellan 5 000 och 9 000 utlänningar komma att göra sådan ansökan och under därpå följande år ett ytterligare ökat antal.

Det förhållandet, att detta antal kommer att stiga, gör det tyvärr troligt att riksdagen även nästa år kommer att få ett förslag om utökning av departementets arbetskraft för behandlingen av medborgarskapsärenden.

Herr talman! Detta är, förefaller det mig, ett karakteristiskt exempel på hur man har tagit enbart den lättaste tänkbara utvägen för att möta en svårighet. Var och en inser att den stora anhopning av ansökningar, som nu kommer, kräver extra arbetskraft, under förutsättning att en rationalisering och förenkling av själva ansökningsförfarandet inte genomföres.

Enligt min mening bör en sådan förenkling kunna genomföras. Jag erinrar om att varje ansökan om svenskt medborgarskap är förenad med ett mycket omfattande remissförfarande, som belastar såväl det centrala ämbetsverket som de olika remissinstanserna. Det borde vara möjligt att begränsa detta remissförfarande i mycket hög grad, särskilt som alla de utlänningar, som inlämna ansökningar av detta slag, under minst sju år ha varit bosatta här i landet och under denna tid ha stått under en förhållandevis noggrann kontroll, utövad av statens utlänningskommission. Det före-

ligger en skyldighet för allmän åklagare att till statens utlänningskommission meddela alla de fall, där en utlänning gör sig skyldig till förselse mot svensk lag. Inte annat än jag förstår borde det följaktligen vara möjligt att få något slags summarisk förteckning från utlänningskommissionen, med vars hjälp man mycket lätt skulle kunna plocka ut det efter vad jag tror förhållandevis lilla antal här i landet boende utlänningar, som icke kunna anses värdiga svenskt medborgarskap.

På det sättet skulle emellertid inte bara besparingar och begränsningar kunna göras i den statliga förvaltningen. Man borde också kunna minska den nu förhållandevis långa väntetid, som de vilka söka medborgarskap få finna sig i, och man skulle kunna underlätta för dessa människor att få fulla medborgerliga svenska rättigheter.

Det är fråga om inemot 40 000 personer, som redan äro bosatta här i landet. Det är alltså inte fråga om människor som kunna tänkas flytta hit. Det är fråga om 40 000 människor, som ha fulla skyldigheter mot det svenska samhället men som sakna fulla rättigheter i samma samhälle.

Det är fråga om människor som vi måste räkna med att få behålla här i landet, som inte vistas här mer eller mindre tillfälligt, utan som på grund av de politiska omständigheterna ute i världen måste komma att smälta in i den svenska folkkroppen.

Jag har under dessa förhållanden mycket litet till övers för ett formalistiskt betraktelsesätt. Det gäller att göra det möjligt för människor, som bo i vårt land, att helt och fullt smälta samman med arbetslivet och samhällslivet i landet. Det gäller att göra det så enkelt som möjligt utan att det fördenskull skall vara nödvändigt att man skapar några risker för den säkerhet som man naturligtvis måste beakta när det gäller ansökningar av detta slag.

Jag tror att man utan överdrift kan säga att prövningen, även med det omfattande remissförfarande vi för närvarande ha, i det stora flertalet fall blir

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

mycket schematisk. Det rör sig här i stor utsträckning om enkla människor, människor som sakna sinne för juridiska detaljer och formaliteter. Även detta är ett skäl för ett förenklat förfarande, ett förfarande som såvitt möjligt göres så enkelt att de sökande kunna förstå vad förfarandet innebär och själva kunna sköta vad dem åligger i sammanhanget.

Det har nu fastställts en ny blankett för ansökningar om svenskt medborgarskap. Jag ber redan från början om ursäkt om jag visar någon sidovördnad mot den blankettutredning som jag förmodar bär ansvaret för denna blankett, men åtminstone för mig är blanketten praktiskt taget obegriplig, och enligt uppgift anses den även inom justitiedepartementet vara svårförståelig. Den är så obegriplig att jag tillåter mig betvivla att en baltisk skogshuggare har någon nämnvärd möjlighet att överblicka densamma och att fylla i den.

Jag är med all reverens för kungl. blankettkommissionen i övrigt rädd för att reaktionen inför denna blankett bland de utlänningar, som vistas här i landet, blir av ungefär samma art som den reaktion en blankett framkallade i min gamla hemstad Göteborg. Där var det en man som hade fått ett papper liknande den här blanketten i sin hand. På blanketten stod det: »Gift. Ogift. Frånskild. Stryk under det riktiga.» Mannen drog två breda streck under orden »det riktiga» och lämnade in blanketten.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! På grund av den ökade arbetsbelastning, som kommer att uppstå inom justitiedepartementet till följd av att ett stort antal flyktingar väntas söka svenskt medborgarskap, har departementschefen begärt en viss förstärkning av arbetskrafterna. Det skulle behövas, säger han, två extra föredragande, en amanuens och ett biträde. Emot denna arbetskraftsförstärkning har herr Svärd och de övriga reservanterna ingenting att invända. Det är således här inte fråga om någon meningsskiljaktighet beträffande anslagsbeloppet, utan reservan-

terna inskränka sig till att begära att riksdagen skulle göra ett uttalande, att proceduren vid behandlingen av ansökningar om svenskt medborgarskap borde förenklas.

Om jag inte har missuppfattat herr Svärd, har han tänkt sig denna förenkling i proceduren huvudsakligast därför att flyktingar från de baltiska länderna väntas söka svenskt medborgarskap. Vi ha i statsutskottets tredje avdelning rätt grundligt behandlat denna punkt, och när den var genomdiskuterad, blev herr Svärd ensam i sin uppfattning, att utskottet borde uttala sig för en förenkling av proceduren vid behandlingen av ansökningar om svenskt medborgarskap. Det är kanske snarare tvärtom så, att ju fler utlänningar det är som söka svenskt medborgarskap, desto noggrannare böra vi vara för att inte efterverkningarna skola bli alltför svårartade. Av denna anledning ha vi helt enkelt inte velat rekommendera den föreslagna förenklingen av proceduren. Vi förutsätta emellertid därvid, att alla de förenklingar, som kunna göras och som man har börjat göra i departementet med resultat att man inte här nu behöver omedelbart begära någon förstärkning av skrivbiträdespersonalen eller den övriga personalen av lägre befattningshavare, skola i fortsättningen genomföras och att man ständigt skall undersöka alla möjligheter till förenklingar utan att säkerhet och noggrannhet äventyras.

Både på arbetsplatser och annorstädes, där utlänningar förekomma, ha många gånger komplikationer uppstått, och det är säkerligen en ganska allvarlig sak att rekommendera förenklingar av här avsett slag utan att man har prövat de vägar, som i detta avseende skulle kunna visa sig framkomliga och som departementschefen då självfallet bör rekommendera riksdagen att slå in på. Vi ha sålunda inte kunnat komma till någon annan uppfattning än att kort och gott rekommendera riksdagen att godkänna departementschefens förslag.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan under punkt 2.

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

Herr SVÄRD: Herr talman! Det är säkerligen riktigt, att det har uppstått friktioner på arbetsplatser, där utlänningar varit anställda. Jag vill för min del parentetiskt bara säga att jag är förvånad över att dessa friktioner ha varit så pass obetydliga som de i själva verket ha varit. Det är ju nämligen en svår process, när så många människor, som det här är fråga om, skola på en förhållandevis kort tid smälta in i ett främmande lands arbetsliv. Men frågan om friktionerna på arbetsplatserna kan ju inte ha något rimligt sammanhang med den fråga vi i dag behandla. Jag kan inte inse att friktionerna på arbetsplatserna eller annorstädes ha något samband med vilket medborgarskap utlänningen har. Jag kan med andra ord inte inse att dessa båda problem tangera varandra på någon enda punkt.

Det är mig obekant vad herr Karlsson i Munkedal har för remedium mot eventuella förseelser från utlänningarnas sida och varför han är så angelägen att så länge som möjligt undanhålla dem fulla medborgerliga svenska rättigheter. För att ta ett exempel: Om en balt här sig illa åt här i landet, finns ju ingen annan möjlighet än att bestraffa honom enligt svensk lag. Det lär väl inte vara någon, som på allvar överväger att utvisa honom ur riket, att skicka honom tillbaka till Sovjet-Estland. Ur den synpunkten är frågan om de baltiska flyktingarnas medborgarskap något av ett rättvisekrav, men det är också en lämplighetsfråga, sedd ur samhällelig svensk synpunkt.

Varken här i kammaren eller i utskottet ha några yttranden i den riktningen framkommit, men det finns här i landet en föreställning, att kriminaliteten skulle vara särskilt hög bland de balter, som vistas här i riket. De undersökningar — visserligen av mycket ytlig karaktär — som på den punkten ha företagits, ha icke givit fog för en sådan misstanke.

Jag tror att man med ganska stor säkerhet kan hävda, att det befolkningsstillskott vi fått från de baltiska länderna är i stort sett värdefullt och att vi ha all anledning att bereda detta befolknings-

tillskott såväl rimliga rättigheter i samhället som känslan av säkerhet, vilket är icke minst viktigt i nuvarande läge. Jag tillåter mig utan kommentarer för övrigt endast erinra om att de baltiska flyktingar, som söka svenskt medborgarskap, formellt sett byta ut sovjetryskt medborgarskap mot svenskt.

Herr talman! I den svåra nervositet, vari jag befann mig när jag höll mitt första anförande, glömde jag alldeles bort en liten sak, nämligen att ställa yrkande. Jag tillåter mig nu att reparera denna underlåtenhetssynd och ber alltså att få yrka bifall till den av herr Ohlson m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Jag har verkligen med ganska stor förvåning läst denna reservation, och jag begriper fortfarande inte riktigt, vad den går ut på. Den har ju, såsom redan förut framhållits, inte någon kläm. Den riktar sig emellertid emot det yrkande, som är ställt i propositionen och som går ut på en förstärkning av medborgarskapsbyråns arbetskrafter. Orsaken till detta yrkande är ju den, att en mycket stor ansvällning av medborgarskapsansökningar alldeles säkert kan väntas äga rum under de allra närmaste åren. Det gäller, såsom också nyss påpekats, framför allt den stora skaran av balter, som komma att söka svenskt medborgarskap och som nu även ha möjligheter att bli naturaliserade, sedan den såsom villkor för medborgarskap stipulerade väntetiden nedbringats. När jag började handlägga dessa ärenden, utgjorde denna tid tio år, men den har nu successivt minskats till sju år. Eftersom det nu till hösten blir sju år sedan en stor skara balter kom hit till landet, är tiden inne att, som vi hoppas, snabbt uppta dem till svenska medborgare.

Det är detta önskemål, som ligger bakom anslagsyrkandet i huvudtiteln, och jag har, som sagt, med stor förvåning sett, hur man från borgerligt håll på något sätt riktar sig just mot detta

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

anslagsyrkande. Genom en fråga i riksdagen år 1949 av herr Ohlin, som i debatten kraftigt understöddes av herr Håstad, fästes uppmärksamheten på att balterna så snart som möjligt borde få svenskt medborgarskap. Om det skall vara någon konsekvens i dessa olika ståndpunkter, skulle meningen nu vara den — och det är kanske herr Svärds tanke — att balterna visserligen böra få svenskt medborgarskap genast men att detta bör kunna ske på något slags enklare sätt.

För att kammaren skall förstå, vilken arbetskvantitet inom justitiedepartementet som det här rör sig om, skall jag först erinra om några siffror. Medborgarskapsansökningarna, som nu behandlas praktiskt taget utan någon balans i departementet, uppgå för närvarande till ungefär 3 000 om året. Under de närmaste åren vänta vi oss att antalet skall tredubblas. För närvarande finns det tre föredragande för dessa ärenden, och med en tredubbling av arbetsbördan skulle vi alltså proportionellt behöva nio föredragande; alltså en ökning med sex. Det finns möjligheter med de medel, som redan äro anslagna men som vi ännu inte ha behövt ta i anspråk, att öka antalet föredragande med två, och i propositionen föreslås nu en ökning med ytterligare två, således en utökning med endast fyra tjänstemän i stället för sex, som det proportionellt skulle krävas.

Vad den lägre personalen angår föreslås i propositionen en förstärkning med endast en amanuens såsom biträde åt chefen på byrån, vars arbetsbörda kommer att bli tredubblad, och blott ett kontorsbiträde, trots att det nu finns ganska många biträden på byrån. Att det är möjligt att sålunda begära ett mycket mindre antal befattningshavare än som proportionellt sett skulle krävas, beror på den rationalisering av arbetet, som i justitiedepartementet genomfördes redan för fyra år sedan med biträde av statens organisationsnämnd och som bl. a. består i att man tagit i anspråk alla moderna kontorstekniska hjälpmedel med kortsystem och dylikt. Jag vågar påstå att i den delen finns det inte

något mer att vinna ur rationaliserings-synpunkt.

Nu menar tydligen herr Svärd, att vi skulle klara av arbetsbelastningen på något annat sätt, och om jag förstod honom rätt, riktade han särskilt sin kritik mot det sätt, varpå vi få in personuppgifterna. Han talade flera gånger om ett vidlyftigt remissförfarande och tycks mena, att vi skulle huvudsakligen genom att vända oss till utlänningskommissionen kunna få tillräckliga uppgifter för att handlägga ärendena snabbare och tydligen mera i klump.

Jag vill då framhålla att denna fråga har varit föremål för undersökning. Decentraliseringsutredningen hade år 1947 tänkt sig den möjligheten, att utredningen av medborgarskapsärenden skulle förläggas till utlänningskommissionen och att dessa ärenden på något sätt skulle, ungefär som herr Svärd här tycks mena, schematiskt kunna avgöras på grundval av de uppgifter, som kommissionen skulle lämna. Vi undersökte då mycket noga detta uppslag, ty det var ett stort intresse ur departementets synpunkt att lätta på den arbetsbörda, som medborgarskapsärendena vållat. Men det visade sig, att utlänningskommissionen inte satt inne med de uppgifter, som behövdes, och detta är också ganska förklarligt. Utlänningskommissionens befattning med en utlänning avser ju frågan, om han tills vidare skall tillåtas att vistas i riket eller inte. De uppgifter, som utlänningskommissionen för detta ändamål behöver, avse i de flesta fall ingenting annat än frågan, huruvida han har varit i kontakt med polisen eller liknande. Däremot saknar utlänningskommissionen i allmänhet uppgifter om utlänningens vandel i sådana fall, då han inte har blivit föremål för rättsligt ingripande. Utlänningskommissionen vet i regel inte heller någonting om hans anpassning i övrigt i det svenska samhället, om hans möjligheter att försörja sig, om han fullgör sina förpliktelser i fråga om skatter och dylikt — med andra ord om alla de personliga förutsättningar, som enligt både den äldre och den nyligen antagna

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

medborgarskapslagen äro nödvändiga för att en person skall kunna upptagas till svensk medborgare.

Vi måste alltså ta reda på hur utlänningen har skött sig, och det vidlyftiga remissförfarande, som herr Svärd talade om, består i regel helt enkelt bara därav, att vi från den ort, där han bor, få upplysningar i nyss nämnda hänseenden. Det är alldeles nödvändigt att göra på detta sätt, och jag kan ju kanske få erinra om vad herr Svärds partivän herr Håstad yrkade i den där debatten år 1949, då han mycket ivrigt gick in för att balterna snart skulle få svenskt medborgarskap. Vid det tillfället betonade herr Håstad att både när det gäller balter och andra folk måste man företa en ganska noggrann prövning av medborgarrättsärenden, ty det är ju alldeles uppenbart, sade han, att det finns åtskilliga element, som inte äro särskilt önskvärda här i landet, även om de ojämförligt största grupperna kunna utgöra mycket värdefulla tillskott.

Det står för mig klart, att vi måste handlägga dessa ärenden på det sätt, som herr Håstad angivit. Att tillerkänna någon svenskt medborgarskap innebär ju en oåterkallelig åtgärd, och innan en person definitivt och utan möjlighet till ändring av beslutet upptas till medborgare i vårt samhälle, måste frågan prövas ordentligt. Jag tror inte att det finns någon möjlighet att handlägga ärendena på det sätt herr Svärd förordat. Vi behöva inte gå så långt, att vi tala om risken för spioneri och dylikt — sådana faror finnas ju också — men även när det gäller mindre kvalificerade anmärkningar måste frågan om vederbörandes skötsamhet, försörjningsförmåga och allmänna anpassning i vårt samhälle bli föremål för utredning.

Skulle riksdagen inte bifalla det i propositionen framlagda förslaget om anslag till avlöningar åt departementets tjänstemän eller skulle riksdagen göra ett uttalande, att medborgarskapsärendena inte borde handläggas så noggrant som nu sker, återstår endast att välja mellan två möjligheter: antingen komma balternas och de andra utlänningar-

nas ansökningar om svenskt medborgarskap att fördröjas onödigt länge, eller också komma vi att utan erforderlig prövning till svenska medborgare upptaga personer, som ej äro förtjänta därav.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Efter justitieministerns anförande kan jag nöja mig med att helt instämma i vad min utskottskollega, herr Karlsson i Munkedal, anförde. Men då herr Svärd så skarpt kritiserade den där blanketten, ber jag att få nämna att jag, som inte är någon särskild vän av det s. k. blankettraseriet, frågade föredraganden i tredje avdelningen, vilken fråga i formuläret som han ansåg kunde uteslutas. Svaret blev, att samtliga frågor måste kvarstå.

Herr talman! Jag skulle gärna vilja rekommendera herr justitieministern att ge herr Svärd i uppdrag att själv utarbeta ett förslag till blanketter. Det är ju möjligt, att herr Svärd under det arbetet blir ännu mer nervös än han sade sig ha varit under sitt jungfrutal.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Svärd sade i sitt senaste anförande att han inte kunde förstå, vad utskottsmajoriteten hade för intresse att så länge som möjligt undanhålla utlänningarna svenskt medborgarskap. Vi ha inte alls något intresse av att undanhålla någon person svenskt medborgarskap, om han enligt gällande lagstiftning och gällande praxis är berättigad därtill. Det är bara det, herr Svärd, att när det gäller att genomföra förenklingar av själva proceduren vid behandlingen av dessa frågor litar jag personligen mera på landets justitieminister än på herr Svärd, och det är väl tämligen naturligt.

Det föreligger således inte från utskottets sida någon avoghet mot utlänningarna, men vi våga inte rekommendera denna förenklade procedur, som herr Svärd här resonerar om. Det säger väl ändå något, att i den avdelning i stats-

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

utskottet, som mycket noga penetrerat detta ärende, blev herr Svärd ensam om sin ståndpunkt — vid behandlingen av ärendet i plenum fick han sex ledamöter med sig. Jag tror, herr talman, att både försiktigheten och klokheten bjuda att följa utskottet på denna punkt.

Herr SVÄRD: Herr talman! Herr Karlsons i Munkedal deklaration, att han mera litat på justitieministern än på mig, hedrar hans omdöme. Däremot är jag inte så säker på att den närmast föregående talarens omdöme hedras av det sakkunniguppdrag han i en hast tilldelat mig. Jag skulle emellertid mycket lätt kunna klara av det sakkunniguppdraget. Jag kan bara säga att den blankett, som tidigare — intill senaste årsskifte — använts, förefaller mig och tydligen också åtminstone vissa tjänstemän inom justitiedepartementet överlägsen den av mig här kritiserade blanketten. Det skulle alltså vara möjligt i detta fall med en återgång till äldre och bättre tider.

Till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet vill jag bara säga, att här måtte ha uppstått något slags missförstånd. Reservanterna ha nämligen icke riktat sig mot statsrådets äskande om förhöjt anslag till medborgarskapsbyrå inom justitiedepartementet. I den reservation, som finnes fogad till statsutskottets utlåtande nr 2, står icke ett ord av det innehållet, och det ställes på denna punkt intet yrkande om en sänkning av det begärda anslaget. Tvärtom har åtminstone jag varit mycket angelägen att justitiedepartementet får arbetskraft i sådan omfattning, att medborgarskapsärenden även i fortsättningen kunna handläggas utan att någon arbetsbalans uppstår. Det är inte det det är fråga om. Här gäller det möjligheterna till en förenkling av proceduren i det speciella läge, som vi nu befinna oss i. Den svenska medborgarskapslagen och den procedur, som har vuxit ut omkring den, har man, såvitt jag inte alldeles missförstått situationen, konstruerat för ett normalare läge än det som vi nu befinna oss i. Den har konstruerats för, låt oss säga,

en frekvens på 2 000 eller 3 000 ansökningar om året. Nu stå vi i ett engångsläge — skola vi kalla det en engångsinflation på medborgarskapsansökningar — där det är fråga om inte mindre än inemot 40 000 medborgarskapsansökningar. Är det, herr statsråd, alldeles orimligt att i en sådan situation förutsätta möjligheter till de förenklingar i proceduren, som äro förenliga med gällande lagstiftning? Jag kan t. ex. nämna bara en sådan förenkling, att en ansökning om svenskt medborgarskap inte skall behöva remitteras till samtliga länsstyrelser i de län, där sökanden bott en kortare eller längre tid.

Jag har fått den upplysningen här, att statens utlänningskommission inte har fullständiga uppgifter om de utlänningsar, som vistas i landet. Det är ju kanske naturligt, att kommissionen inte har alltför ingående uppgifter, men det är å andra sidan rätt egendomligt, att en institution, som skall svara för dessa utlänningsar under prøvotiden, de första åren de vistas här i landet, inte skulle vara i besittning av tillräckligt material. Justitieministern har den uppfattningen, som är rätt naturlig, att man bör noggrant pöva de olika omständigheterna. Jag tror att man bör pröva omständigheterna, men på ett sådant sätt, att det inte blir en onödig belastning för den sökande och en onödig belastning för myndigheterna.

Jag frågar mig fortfarande vad alternativet kan vara, om det ur ordningssynpunkt och ur allmän samhällelig synpunkt är att föredra att år ut och år in, decennium efter decennium, ha utlänningsar boende här i landet, vilka inte ha fulla medborgerliga rättigheter. Alternativet kan inte bli, därom förmodar jag att herr statsrådet och jag äro överens, att vederbörande förpassas ur riket, i varje fall inte av den anledningen att han eller hon vid något tillfälle underlåtit att betala sin hyra, en sak som justitiedepartementet ju gör sig underrättat om.

Jag är ledsen, om jag nödgas företräda en i förhållande till herr Håstad avvikande mening, men jag tar mig den frihe-

Ang. handläggning av ansökningar om svenskt medborgarskap.

ten. Jag tror nämligen att det här är en fråga som skall kunna lösas praktiskt och förhållandevis snabbt, och jag är inte rädd för de s. k. säkerhetspunkter, som anlagts på den. Jag upprepar mitt påstående, att det är rätt svårt att förstå den väsentliga skillnaden ur säkerhetsynpunkt, om en utlänning, som vistas här i landet, är svensk medborgare eller inte.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag har tidigare kritiserat justitiedepartementets handläggning av ärenden rörande svenskt medborgarskap för flyktingar i Sverige. Jag har ansett att det har gått för långsamt när det gäller att förkorta den väntetid, som i lagen uppställts såsom villkor för att en utlänning skall kunna bli svensk medborgare. Jag har tidigare också motionerat om förstärkning av arbetskrafterna inom justitiedepartementet för att ärendena skulle kunna behandlas snabbare, en fråga som i dag kommer att lösas. Och jag hyser givetvis fortfarande den uppfattningen, att särskilt de baltiska flyktingarna böra erhålla svenskt medborgarskap efter så enkel procedur och så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Jag tror emellertid inte att jag vågar gå så långt som herr Svärd. Skillnaden mellan justitieministerns uppfattning och den uppfattning, som ligger bakom herr Svärds uttalande, är väl den, att justitieministern menar att en baltisk flyktings ansökning bör behandlas på precis samma sätt som varje annan persons ansökning om svenskt medborgarskap och bör bli föremål för samma remissförfarande, under det att herr Svärd resonerar på det sättet, att i fråga om de baltiska flyktingarna, som faktiskt ha bott här i landet sju, åtta år, ha vi praktiskt taget inte något annat alternativ än att uppta dem såsom svenska medborgare, och att det då inte behövs någon annan remiss än till utlänningskommissionen. Jag skulle tänka mig att detta är problemställningen. Jag tycker att det är något mycket

sympatiskt i tanken att försöka undvika onödiga remisser. Om remiss sker till samtliga de länsstyrelser, inom vilkas område utlänningsen i fråga har bott under de gångna sju åren — herr Svärd förklarade, om jag förstod honom rätt, att så sker — är detta att gå för långt. Men jag anser det inte vara riktigt att inskränka undersökningarna så mycket att remiss inte skulle ske till någon annan myndighet än utlänningskommissionen. Nog måste man i varje fall ur säkerhetssynpunkt höra den lokala polismyndigheten på den ort, där utlänningsen bor eller har bott under längre tid. Att underlåta detta vore enligt min mening att gå alltför långt i förenkling. Jag kommer därför, herr talman, för min del med understrykande av dessa synpunkter att rösta för utskottets förslag.

Den blankett, som omnämnts, har jag inte läst och kan därför inte ha något omdöme om den. Men jag kanske i detta sammanhang får påpeka, att en förenkling över huvud taget av våra blanketter är en önskvärd rationaliseringsåtgärd, liksom också införandet av ett för gemene man begripligt skrivsätt i officiella skrivelser. Den engelska regeringen har genom sitt finansdepartement låtit utarbeta en särskild handledning, »Plain words», i konsten att författa officiella skrivelser på begripligt språk. Även i Sverige har genom en officiell utredning föranstallats om framläggandet av en dylik vägledning, nämligen professor Welanders mycket intressanta och eleganta framställning »Kommittésvenska». Det är att rekommendera att vad som säges i denna svenska utredning också efterföljes.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen, som påyrkats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talman-

Anslag till lagberedningen.

nen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svärd* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen, som påyrkats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 33.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Anslag till lagberedningen.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lagberedningen för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 67 000 kronor.

Departementschefen hade framhållit angelägenheten av att beredningens arbete med revision av jordabalken snarast fullföljdes. I rådande läge hade han

emellertid nödgats avstå från att tillstyrka ett förslag från beredningen om utökning av arbetskraften med en särskild sekreterare.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmbäck* m. fl. (I: 20) och den andra inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Löbbo och *Olsson* i Mellerud (II: 29), i vilka hemställts, att riksdagen ville till lagberedningen för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 86 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»Departementschefen har i rådande läge nödgats avstå från att tillstyrka beredningens hemställan om anvisande av medel för anställande av en särskild sekreterare. I nyssnämnda motioner yrkas emellertid höjning av anslaget med 19 000 kronor för sagda ändamål (33 löneklassen jämte dagarvode). Från beredningens sida har uppgivits att det pågående revisionsarbetet beräknas vara slutfört inom 3—4 år men att vid bifall till yrkandet i motionerna om anställande av en sekreterare denna tid kan reduceras med omkring ett år.

Ehuru utskottet finner vad i motionerna anförts beaktansvärt, har utskottet under nuvarande förhållanden ansett sig icke böra tillstyrka någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet utgår från att lagberedningens ordförande och ledamöter i fortsättningen icke åläggas uppdrag vid sidan av verksamheten i beredningen i sådan omfattning, att beredningens arbete därigenom avsevärt uppskjutes. Enligt utskottets mening bör härjämte övervägas huruvida icke möjligheter föreligga att inom ramen för anvisade medel lämna beredningen åtminstone tillfällig sekreterarhjälp för vissa arbetsuppgifter.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 20 och II: 29 till Lagberedningen för budgetåret 1951/

52 anvisa ett reservationsanslag av 67 000 kronor.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Gränebo, Iwar Anderson* och *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin, Svärd, Skoglund* i *Doverstorp, Malmborg* i *Skövde, Boman* i *Kieryd, Svensson* i *Ljungskile* och *Petersson* i *Dahl*, fröken *Elmén* samt herr *Hjalmarson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 20 och II: 29 till Lagberedningen för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 86 000 kronor.

I den av reservanterna förordade motiveringen hade sista stycket av utskottets yttrande ersatts med ett uttalande av följande lydelse:

»Med hänsyn till såväl sistnämnda omständighet som förut antydda vinster för det allmänna i skilda hänseenden vid ett tidigare slutförande av lagberedningens arbete har utskottet ansett sig böra förorda bifall till yrkandet i motionerna. Utskottet utgår vidare från att lagberedningens ordförande och ledamöter icke i fortsättningen åläggas uppdrag vid sidan av verksamheten i beredningen i sådan omfattning, att beredningens arbete därigenom avsevärt uppskjutes. Genom anställandet av sekreterare kommer även att rådasköts för det mindre tillfredsställande förhållandet, att beredningens ledamöter i brist på sekreterarhjälp måste utföra mindre kvalificerade göromål.»

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Statsutskottet har i denna punkt delat sig i två nästan lika stora delar, och då jag har anslutit mig till reservationen ber jag att med några ord få motivera mitt ställningstagande.

Lagberedningen är för närvarande samsatt med en revision av jordabalken i 1734 års lag. Man syftar vid denna revision, såsom motionärerna framhålla,

Anslag till lagberedningen.

till att råda bot på bl. a. det mycket allvarliga missförhållandet att jord i samband med jordöverlåtelser vid arvskiften delas upp i alltför små lotter. Denna omarbetning av lagen förgrenar sig sedan ut på en hel mängd andra områden, såsom tomträttsinstitutet, servitutsrätten och inskrivningsväsendet, i vilket senare ju riksdagen själv tidigare har begärt ändringar, och även fastighetsbildnings-sakkunnigas arbete fördröjes i väntan på den nya lagstiftningen.

Vad som emellertid har gjort mig uppmärksam på detta problem och som i högsta grad har aktualiserat behovet av denna revision är det sakförhållandet, att statsverket på jordbruksutskottets tillstyrkan och med riksdagens bifall offrar omkring 600 000 kronor årligen för att genom s. k. provskiften söka komma till rätta med de missförhållanden som uppstå på grund av samjedelningar, d. v. s. den sönderstyckning i mycket små delar som äger rum framför allt i Dalarna. Som exempel kan nämnas att ett jordbruk på endast tio hektar jord kan ha ägorna fördelade på 112 olika platser. Det har visat sig att på grund av bristfällig lagstiftning spolieras i många fall helt det resultat som man vill uppnå genom den dyrbara statliga skiftesverksamheten. Folk fortsätter ogenerat att vid arvskiften åter sönderstycka jordägarna, sedan statsmakterna genom provskiftesverksamheten sökt bringa rättsida på förhållandena. Av elfte huvudtiteln framgår att lantmäteristyrelsen begär inte mindre än 25 mätningstekniker och 25 skrivbiträden för provskiftesverksamheten under nästa budgetår, och justitieministern tillstyrker ett anslag på 525 000 kronor.

Alla äro rörande eniga om att en lagändring behövs, länsstyrelsen i Falun, lantmäteristyrelsen och inte minst riksdagens egna revisorer. Statsrevisorerna ha ägnat stor uppmärksamhet åt detta spörsmål. I sin senast avgivna berättelse offra de flera sidor på en redogörelse för det negativa resultatet av provskiftesverksamheten, vilken hittills har kostat staten omkring två miljoner kronor. Statsrevisorerna sluta sin redogö-

Anslag till lagberedningen.

relse med att förklara, att det är av synnerligen stor vikt att åtgärder snarast vidtagas.

I sitt svar på statsrevisorernas propåer understryker lantmäteristyrelsen — trycket delades i kammaren först i förra veckan, så det är väl inte många kammarledamöter som ha hunnit läsa det — kraftigt statsrevisorernas påpekande att något måste göras. Det har då förefallit mig, som om man nu måste söka gå från ord till handling och ge lagberedningen den sekreterare som begäres. Det kommer ändock att ta två å tre år, innan något lagförslag i här berört avseende kan komma på riksdagens bord.

Justitieministern förklarar själv, att han nödgas avstyrka lagberedningens krav på en sekreterare. Jag fäster för min del stort avseende vid svårigheterna i dagens ekonomiska läge och har ofta i statsutskottets tredje avdelning framhållit, att det erfordras mycket starka skäl för att jag skall kunna tillstyrka anslag utöver den totalsumma som Kungl. Maj:t begär. Jag vill dock fästa kammararens uppmärksamhet på att statsutskottet under en senare punkt i denna huvudtitel föreslår besparingar som väl täcka utgifterna för lönen till den här begärda sekreteraren både under nästa och troligen även under påföljande budgetår.

I utskottsmajoritetens motivering säges, att det bör övervägas huruvida icke möjligheter föreligga att inom ramen för anvisade medel lämna beredningen åtminstone tillfällig sekreterarhjälp». Jag tror att detta uttalande bara är en gest. För övrigt ligger det väl i detta arbetes egenart att det här bör vara en man som kan fördjupa sig i denna mycket komplicerade uppgift.

Situationen är således den, herr talman, att vi ha flera tiotal av staten helt avlönade personer som äro sysselsatta med att söka få fason på de missförhållanden i fråga om jorddelningen som jag nys berört. Detta arbete är emellertid på väg att i ganska stor omfattning spolieras. Jag ifrågasätter då, om det inte är missriktad sparsamhet att inte med kraft se till att den önskade lagänd-

ringen snarast möjligt kan komma till stånd.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Det är riktigt, som herr Iwar Andersson nämnde, att detta är en allvarlig fråga och att ett fördröjande av lagberedningens arbete kan få ganska omfattande konsekvenser. Utskottsmajoriteten har ingalunda förbisett det, men vi ha ansett att då justitieministern ändå inte har framlagt något förslag om att en sekreterare skall anställas i lagberedningen, kan saken inte vara så överhängande i nuvarande ekonomiska läge. Vi föreställa oss inom utskottsmajoriteten — åtminstone gör jag det — att justitieministern nog skulle ha kunnat hävda sig gentemot finansministern, om det verkliga hade varit stora värden som stode på spel om lagberedningen inte omedelbart finge en sekreterare. Men justitieministern har inte drivit saken så hårt.

Nu är det emellertid också ett annat förhållande som spelar in här, nämligen att även om denne sekreterare skulle anställas, äro lagberedningens ledamöter sysselsatta med allt möjligt annat än vad de egentligen skola arbeta med. För detta, jag höll på att säga vidriga förhållande har justitieministern ett mycket stort ansvar. Det är skäl att justitieministern försöker röja upp här först; sedan går det kanske att komma och begära en sekreterare. Lagberedningens ordförande har själv inför statsutskottets tredje avdelning sagt, att han liksom pressades av regeringen att åtaga sig ordförandeskapet i den s. k. Kejnekommittén. Nog finns det väl ändå i detta land någon annan människa, som hade kunnat åtaga sig detta uppdrag, utan att man skulle ha behövt lägga också denna uppgift på lagberedningens ordförande. Även lagberedningens andra ledamöter äro engagerade på olika håll, så att knappast mer än en enda man, som tillika fungerar som sek-

reterare, har kunnat arbeta ostört. Detta är, anser utskottsmajoriteten, ett oeffterrättligt förhållande, vilket vi också påpeka i utlåtandet, fastän kanske med litet vänligare ord och tonfall än vad jag här använder. Men jag tycker faktiskt att denna sak är så allvarlig, att jag föranledes att använda mitt naturliga språk, herr talman.

Jag rekommenderar således att man, sedan justitieministern och regeringen i övrigt klarat upp denna sak, återkommer och begär pengar för anställande av en sekreterare i lagberedningen därest så är absolut nödvändigt. Ehuru statsutskottet inte gärna vill vara med om det, finns ju i alla fall den utvägen för departementschefen att begära anslag på tilläggsstat. Då behöver man inte vänta ett helt år, förutsatt nu att man först kan få lagberedningen verkligt arbetsduglig, så att den verkligen har användning för en sekreterare. Jag hörde i utskottet att lagberedningens ordförande motiverade behovet av en sekreterare på det sättet, att man då skulle kunna fortsätta med mångsyssleriet. Sekreteraren skulle sköta det egentliga arbetet, och så kunde lagberedningens ledamöter kila in någon gång då och då och titta på vad han hade utfört. Fastän jag är lekman och kanske inte har så lätt att förstå juridiska angelägenheter, måste jag ändå säga, att detta är en dålig arbetsmetod. Tillsätts sakkunniga, som skola arbeta på ett visst område, skola de också ägna sig åt den förelagda uppgiften och icke splittra sina krafter såsom man nu gör inom lagberedningen. Även om lagberedningens ledamöter äro de främsta juristerna i vårt land, äro de dock bara vanliga människor. Så mycket har jag lärt mig i detta hus, att även sådana personer som vi på avstånd betrakta såsom stora och duktiga människor, ändå bara äro vanliga människor. De orka helt enkelt inte med att göra ett fullgott arbete, om de skola splittra sina krafter på alla möjliga uppgifter.

Herr talman! Detta är egentligen huvudmotivet varför utskottsmajoriteten icke har velat nu gå med på anställandet av en sekreterare i lagberedningen.

Anslag till lagberedningen.

Det rör sig om ett belopp på 19 000 kronor, och det är ju inte hela världen. Men jag tycker nog att det är klokt om riksdagen vilar på hanen litet, innan man släpper till dessa pengar, och först ser till att ledamöterna i lagberedningen komma i arbete ordentligt och bli befriade från sitt mångsyssleri. Det tycker jag är den angelägnaste uppgiften just nu.

Jag skall, herr talman, inte spinna vidare på detta tema. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSON, IWAR (kort genmäle): Herr talman! När vi hade uppe lagberedningens ordförande i avdelningen nämndes just de uppdrag som dessa jurister få titt och tätt. I fråga om det uppdrag, som herr Karlsson i Munkedal särskilt nämnde, var det själva statsministern som bad lagberedningens ordförande att åtaga sig detsamma. Justitieministern har därför kanske inte så mycket med den saken att göra.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att även reservanterna understryka, att lagberedningens ledamöter icke böra belastas med andra uppdrag. Men därutöver önska vi att en särskild sekreterare skall anställas. Det kan icke vara rimligt att riksdagen under en huvudtitel anslår 500 eller 600 tusen kronor för att få någon rätsida på vissa förhållanden och sedan snålar in på en annan huvudtitel. Det är enligt mitt sätt att se icke klok politik.

Till min högt värderade vän och utskottskollega herr Karlsson i Munkedal vill jag till sist bara säga, att jag inte riktigt kände igen statsrevisorn herr Gustaf Karlsson.

Herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Jag skall inte yttra mig i den huvudfråga som här behandlas, ty den har redan belysts av de båda föregående talarna. Jag har i stället begärt ordet för att säga några ord i anledning av vad herr Karlsson i Munkedal yttrade om lagberedningens ledamöters övriga uppdrag.

Anslag till lagberedningen.

Jag erkänner att herr Karlsson i stort sett har rätt i sitt påstående, att lagberedningens ledamöter i alltför stor utsträckning ha belastats med andra uppdrag. Det är gamla försyndelser, det har faktiskt länge varit på det viset. Jag kan berätta att jag själv har varit ledamot av lagberedningen, innan jag blev statsråd. Inte heller jag fick vara i fred under min tid i lagberedningen, utan jag nödgades gång på gång skriva propositioner åt justitieminister Bergquist.

Det är, som sagt, en gammal försyndelse att inte låta lagberedningens ledamöter ostörda sitta vid sitt stora, svåra och viktiga arbete. Förhållandena äro emellertid nu på den punkten mycket bättre än vad de ha varit tidigare.

Vad man för närvarande i stort sett skulle kunna utpeka i fråga om uppdrag, som i någon större utsträckning ta vederbörandes tid i anspråk, är att lagberedningens ordförande, justitierådet Gärde, av regeringen har utsetts till ledamot av den s. k. Kejnekommisionen. Därvidlag synes det mig emellertid föreligga ett alldeles speciellt fall, som kan kräva undantag från de regler som man eljest vill upprätthålla. Det är ju kammarens ledamöter bekant, hurusom det har riktats en lång rad beskyllningar mot både mig och andra personer i ansvarsfull ställning för såväl brottsliga gärningar som andra förgrippligheter. I detta läge har det varit regeringen angeläget att en utredning skulle verkställas av personer från de olika politiska partierna, av människor som i ovanligt stor utsträckning åtnjuta alla medborgares förtroende och som stå helt fria i förhållande till regeringen. Jag vitsordar att jag — liksom mina kolleger i regeringen — var angelägen att bland de framstående medborgare som betrodde med denna uppgift också få med justitierådet Gärde. Hans bana är ju så känd, att jag inte behöver närmare utveckla, varför vi ville ha honom med. Vi ansågo det synnerligen angeläget att för denna uppgift få med en man med hans stora skicklighet som domare, med hans erfarenhet som lagstiftare och politiker och över huvud taget med hans anseende som

medborgare i samhället. Det var därför enligt min uppfattning befogat att här göra ett undantag från den regel, som jag anser att man eljest bör upprätthålla, nämligen att försöka låta lagberedningen i största möjliga utsträckning ostörd ägna sig åt sin uppgift.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag ber att till att börja med få instämna i vad herr Gustaf Karlsson yttrade angående önskvärdheten av att lagberedningens ledamöter icke tas ifrån sitt egentliga kall till andra sysslor.

Justitieministern har nu förklarat, att Kejnekommittén är ett undantag på grund av de alldeles säregna förhållandena som därvidlag ha förekommit och som föranlett att justitierådet Gärde kallats till ledamot av Kejnekommittén. Jag medger att detta kan vara riktigt. Men när justitieministern säger att förhållandena beträffande lagberedningens arbete nu i alla händelser äro bättre än förr, så till vida att ledamöterna nu för tiden inte tas så mycket i anspråk för andra uppgifter som förr, är nog detta en sanning med modifikation.

Lagberedningen startade, som kammarens ledamöter veta, i början av detta sekel. Den sysslade till att börja med med jordabalken, och det ganska intensivt. Det var i mycket ringa omfattning som det förekom att någon av lagberedningens ledamöter under denna period kallades till att delta i andra kommittéer. Sedan övergick lagberedningen till giftermålsbalken och ärvdabalken. Det är från detta arbete som vi nu ha 1920 års giftermålsbalk, den föräldrabalk, som vi antogo i förfölj, och en serie lagar om arv, testamente, boutredning o. s. v., vilka helt upphäva den gamla ärvdabalken. Det var under tjugu års tid ett utomordentligt intensivt arbete inom lagberedningen, och under denna tid drogos ledamöterna i mycket ringa omfattning över till andra sysslor. Vad justitieministern tänkte på i sitt anförande är att det har blivit bättre nu än i förhållande till vad det var för fem, sex år sedan, och det medger jag. Herrar Gus-

Anslag till lagberedningen.

taf Karlsson och Iwar Anderson liksom utskottet i dess helhet ha fullständigt rätt, när man i både utskottets utlåtande och reservationen gör ett direkt uttalande, att dessa utomordentligt viktiga lagstiftningsarbeten böra få bedrivas ostört, alltså utan att lagberedningens ledamöter tas ifrån denna uppgift till andra uppdrag.

Jag trodde att debatten här skulle komma att gå efter delvis andra linjer än vad den hittills har gjort. Jag väntade mig faktiskt, att man mot varandra skulle ställa upp dels önskvärdenheten av att snabbt få till stånd en ny lagstiftning på jordabalkens område och därvid påpeka av huru utomordentligt stor betydelse det ur många synpunkter, inte blott dem som äro berörda direkt i motionen, propositionen och anförandena här, utan även ur andra, är att snabbt få fram denna nya lagstiftning, och dels sparsamhetsintresset, d. v. s. det önskvärda i att i nuvarande ekonomiska läge spara 19 000 kronor. Debatten har emellertid i stället gått så, att man överlag tycks erkänna att i denna fråga sparsamhetsintresset — det är ju bara herr Gustaf Karlsson som har ytttrat sig på den andra sidan, men han är ju representant för utskottsmajoriteten — får sättas i andra rummet, och jag tror för min del att det är fullständigt riktigt. Jag deltog inte i den debatt om rationaliseringen, som förekom här i kammaren för ett par timmar sedan, och jag har heller inte deltagit i några tidigare debatter om statens sparande. Jag har den allra största aktning för finansministerns ansträngningar att åstadkomma besparingar i den svenska budgeten, men därmed är givetvis inte sagt att jag i varje detalj ansluter mig till vad han föreslagit. Det är ju klart att man på en eller annan punkt kan ha en annan uppfattning än finansministern.

Vad beträffar justitiedepartementets huvudtitel måste jag säga, att om jag hade suttit i statsutskottet, skulle jag utan varje tvekan ha varit med om den föreslagna nedsättningen med 25 000 kronor av anslaget till lagsamlingar. Men jag skulle också utan varje tvekan ha gått

med på tillsättandet av denne sekreterare. Jag anser alltså att regeringen vid avvägningen mellan dessa två olika behov och vid avgörandet, huruvida man skulle spara på det ena eller andra anslaget, har kommit till ett icke riktigt resultat. Jag tror mig kunna försäkra att den alldeles övervägande delen av Sveriges juristvärld i båda dessa punkter står på samma ståndpunkt som jag.

Det har sagts åtskilligt i den fråga, som nu är under debatt. Det är emellertid en synpunkt, som jag kanske kan få stryka under.

Herr Gustaf Karlsson säger att i varje fall den väsentliga anledningen till att utskottsmajoriteten inte gått med på motionen är att lagberedningens ledamöter dragits bort till annan verksamhet och att det därför inte tjänar någonting till att tillsätta en sekreterare. På det skulle jag vilja svara: Den största kritiken har ju riktats mot att justitierådet Gärde kallats till Kejnekommittén, och denna kommitté skall väl i alla händelser avvecklas nu under våren. Här begäres nu medel för en tjänsteman, som skall tillsättas den 1 juli 1951. När våren förflutit och Kejnekommittén är avvecklad, komma alltså — jag utgår från att det efter statsutskottets yttrande här inte blir fråga om att lagberedningens ledamöter få några nya sådana här uppdrag — lagberedningens ledamöter att kunna helt ägna sig åt beredningens utomordentligt viktiga uppgifter. Att lagberedningens ordförande nu har andra uppdrag i den omfattning, som det här är fråga om, är därför i nuvarande läge inget skäl för avslag på reservationen och motionen.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tala något om reservanternas krav på högre statsanslag för tillsättande av en ny sekreterare hos lagberedningen. Jag fann anledning att ta till orda icke minst på grund av den debatt, som fördes här i början av detta plenum, då det från åtskilliga håll underströks med stor styrka, att vi skola ta oss till vara för att

Anslag till lagberedningen.

utöka den statliga verksamheten, och man också gav det rådet, att vi skulle visa återhållsamhet i lagstiftningsarbetet, så att vi inte fingo en allt för stor statsapparat.

Nu har man här kommit med förslag om att det skall tillsättas en ny tjänsteman. Det kan visserligen sägas att han inte är ny, han är kanske redan i statstjänst. Han måste emellertid ersättas på den plats, där han varit tidigare, och längst nere i botten måste det bli en ny statstjänsteman. Jag har, när jag arbetat med den statsverksproposition, av vilken vi nu behandla en liten del, gått ut ifrån att vi måste i nuvarande läge iaktta den största återhållsamhet och därvid inte för mycket snegla på våra rent privata tycken och intressen, ty om den ene skall ha sina intressen tillgodosedda och den andre sina, så blir det ingenting av besparingsaktionerna. Om man ger efter på en punkt men inte på en annan, blir det också ganska snedvridet. Nu säger herr Holmbäck, att inom juristvärlden är man överens om att en sekreterare borde tillsättas. Ja, det är mycket möjligt, men juristvärlden är ju inte Sveriges rike. Dea representerar ju bara en liten del av det svenska samhället, och dess önskemål måste avvägas mot önskemål på andra områden.

Motiveringen för inrättandet av denna tjänst är ju att vi genom den skulle kunna snabbare få fram en ny jordabalk och i samband därmed kanske vissa ändringar i fastighetsbildningslagstiftningen; om denna sekreterartjänst inrättades, skulle vi kunna få dessa nya lagar om två å tre år, om inte någon tjänst inrättades, skulle vi få lagarna om tre å fyra år. Nu förhåller det sig i verkligheten så att beträffande denna lagstiftning har jag personligen en viss benägenhet att önska snart resultat, ty det gäller områden, som på sätt och vis stå mitt hjärta nära. Jag har tagit del av förarbetena; det första utkastet till jordabalk, som kom för några år sedan, har jag läst. Det är klart att det skulle vara bra att få en ny jordabalk, men handen på hjärtat, ärade kammarledamöter, tro

ni att det är av någon väsentligt avgörande betydelse för det svenska samhället, om vi få en ny jordabalk ett år förr eller senare? Det är ju i verkligheten så, att från den dagen, då man konstaterar att det behövs exempelvis en ny jordabalk, till dess att lagen är färdig för antagande, förflyter det en mycket lång tidrymd — tio år är icke någon hög siffra. Under sådana omständigheter får man väl inte tillskriva det förhållandet, om vi få denna lagstiftning ett år förr eller senare, någon avgörande betydelse. Jag tycker därför inte att det finns något skäl för att vi på just denna punkt skola avvika från den restriktiva linje, som vi i övrigt måste följa.

När herr Holmbäck säger att han i praktiken är med på att vi äro sparsamma och återhållsamma, men att han förbehåller sig rätten att ha en egen mening i fråga om den ena eller andra detaljen, förstår jag honom. Men ligger det ändå inte bakom detta betraktelsesätt: »I allmänhet är jag intresserad för sparsamhet, men på detta speciella område, som ligger mitt hjärta nära, är det en helt annan sak.»

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Det kunde vara ganska mycket att säga om finansministerns anförande. Det centrala i anförandet var väl ändå att vid besparingsarbetet skulle man helst inte för mycket snegla på sina privata intressen, ty gjorde man det, sade finansministern, skulle mycket bli snedvridet. Även om juristvärlden står enig, sade han, så är juristvärlden icke Sveriges rike, och man måste väga önskemålen på de olika områdena mot varandra. Ja, tacka för det, det är jag alldeles övertygad om att man måste göra. Men naturligtvis ha finansministern och jag på dessa områden olika uppfattning om hur en avvägning bör ske. Det ha vi haft en gång förut. Då gällde det ett anslag under finansdepartementet till en ny folkräkning, som skulle kosta 2 å 3 miljoner kronor. Där vågade jag hysa den uppfattningen, att den skulle kunna skjutas på framtiden. Jag tyckte att det var ett mycket bety-

Anslag till lagberedningen.

dande anslag. Finansministern ansåg emellertid att det måste tas med det samma. Här är det samma förhållande fast i alldeles omvänd ordning.

Men det betyder väl också något, vilka skäl som man anför till förmån för sin mening och av vilken storleksordning det anslag är, som man yrkar på. Här gäller det ett anslag på 19 000 kronor, och detta anslag skall möjliggöra att en så viktig sak som att framläggandet av den nya jordabalken kommer ett år tidigare än eljest. Jag tycker för min del att ett år just på det här området är av utomordentligt stor vikt.

Herr statsrådet Sköld är skåning. Han har nu visserligen tagit del, sade han, av förarbetena till den nya jordabalken, men jag tror att han bedömt saken som skåning. Nere i Skåne behövs det kanske inte så mycket av den lagstiftning, som det här är fråga om — en lagstiftning som för resten icke på något sätt betyder att den svenska statsverksamheten skall utökas, ty det är fråga om **ändringar** i den civila lagstiftningen. Men för Norrland och Dalarna, och kanske särskilt för Dalarna, betyder en ny jordabalk utomordentligt mycket, och att den kan framläggas ett år tidigare är av stor vikt. Detta är inte något privat intresse hos mig. Jag har inget privat intresse av att det skall komma en ny jordabalk. Men vad betyder denna lagstiftning egentligen? Enligt den hittillsvarande lagstiftningen med dess utomordentligt dåliga regler angående lagfart å fast egendom är det möjligt att genom att kombinera en samsjedelning med lagfart på en kvotdel av en fastighet fullkomligt omintetgöra resultat av den dyrbara och omfattande verksamhet på skiftesväsendets område som ägt rum i Dalarna. Till följd av de underhålliga lagfartsreglerna — det är dessa som i det här sammanhanget spela en roll — riskeras således den skiftesverksamhet, som ägt rum och kommer att äga rum där uppe och som kostar 600 000 kronor om året. Jag tror att ett år här betyder utomordentligt mycket.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! När jag i det här sammanhanget näm-

de »privata intressen» kanske jag använde ett något felaktigt uttryck. Jag menade en sak som ligger ens hjärta nära, men jag förknippade inte uttrycket med något ekonomiskt eller liknande intresse i själva saken.

Herr Holmbäck förde fram den lilla kontrovers, som vi hade häromåret om folkräkningen, och satte den i motsats till vår meningsskiljaktighet i dag. Jag vill här säga att frågan om en ny jordabalk ligger mitt hjärta närmare än frågan om folkräkningen, men den skillnaden föreligger mellan dessa båda frågor, att beträffande folkräkningen gällde det, huruvida man rationellt skulle fortsätta en statsverksamhet, som var godtagen av alla, eller om man inte skulle göra det. Jag fick behandla den frågan rent objektivt, på samma sätt som jag vill behandla den nu föreliggande frågan rent objektivt. När herr Holmbäck säger att folkräkningen låg inom finansdepartementets område, vill jag därför svara, att det inte hade det minsta med mitt ställningstagande att skaffa.

Så sade herr Holmbäck att jag ser på den föreliggande frågan såsom skåning. Nej, herr Holmbäck, det gör jag inte. Jag känner till detta lands jordkamerala förhållanden i praktiken lika bra som herr Holmbäck, och om jag skulle ha gjort en uppräknings av de landsändar, för vilka den nya jordabalken kommer att få betydelse, skulle jag ha tagit fram särskilt Kalmar län, som i detta avseende är mera besvärligt än Norrland. Men hur mycket jag än värdesätter en ny jordabalk, vill jag inte att man skall på det sätt överdriva betydelsen av den som herr Holmbäck här gjorde. Jag har med mycket stort intresse studerat frågan om den nya jordabalkens förhållande till samsjedelningen, och jag gillar de principer som där komma fram. Vid ett närmare studium av ämnet, som jag har måst göra tidigare i annat sammanhang, fann jag emellertid att inte heller den nya jordabalken kommer att bli ett effektivt bälverk mot samsjedelningens skadliga inverkan på skiftesförhållandena. Det går över huvud taget inte i ett demokratiskt samhälle som vårt att skapa några reg-

Anslag till lagberedningen.

ler, när det gäller sämjedelningen, som bli av prohibitiv natur. Det komma vi inte att rå med. Jag menar därför, att hur nyttig och nödvändig en ny jordabalk än är, skall man inte tillmäta den en betydelse, som den inte kommer att få. Därav drar jag den slutsatsen, att så förfärligt angeläget är det inte, om vi få denna lagstiftning ett år förr eller senare.

Herr ANDRÉN: Herr talman! Jag har begärt ordet under finansministerns första anförande. Finansministern kastade därunder sin sedvanliga sarkastiskt vänliga blick nedåt älvborgsbänken och erinrade om att under en föregående debatt i dag hade en talare varnat för att staten skulle påtaga sig nya uppgifter, då därmed skulle följa nya utgifter, nya krav på personal o. s. v. Jag vill inte neka till att jag i förmiddags framförde dessa åsikter, men jag framförde också den synpunkten, att det gäller att se till att våra kommittéer och beredningar arbeta på ett tillfredsställande sätt och att man inte använder överkvalificerad arbetskraft. Det är ingenting annat än detta som påfordras i reservationen till statsutskottets utlåtande, där man starkt framhåller behovet av en sekreterare i lagberedningen.

Om jag fick dra någon slutsats — men det vore kanske oförsiktigt — av det mycket diskreta yttrande, som justitieministern höll här i kammaren för en stund sedan, skulle det väl vara att justitieministern inte just hade någonting emot att lagberedningen bleve utrustad med en sekreterare. Men jag skulle vilja tillägga, att när jag yttrade mig i förmiddags, kunde jag anknyta till ett yttrande i statsverkspropositionen, som finansministern gjort i För flera huvudtitlar gemensamma frågor. Där säger finansministern nämligen några ord, som kunna ha en räckvidd även för den fråga, som vi nu behandla. Det heter: »Jag kan vitsorda det av rationaliseringsutredningen och trycksakskommittén påtalade behovet av ökad service åt kommittéerna i skilda avseenden. Enligt min

mening bör det emellertid ankomma på det departement, som tillkallat en kommitté, att lämna denna erforderligt stöd och biträde samt därvid i görligaste mån tillhandahålla kommittén erforderlig skrivhjälp, utrustning m. m.»

Jag kan alltså i denna fråga som vi nu behandla återropa detta finansministerns yttrande, som riksdagen tog ställning till för några timmar sedan och för sin del lämnade utan anmärkning.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att detta yttrande om att kommittéerna borde understödjas med service tog närmast sikte på skrivbiträdeshjälp, hjälp med förhyrning av lokaler och med anskaffande av materialier. Jag har aldrig varit med om att man räknat sekreterare till sådan servicetjänst.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Jag förstår att justitieministerns ställning till denna fråga liksom utskottsmajoritetens är ett uttryck för renlevnad inför de allmänna sparsamhetssträvandena. Jag vill för min personliga del deklarerera, att jag i allra högsta grad gillar en dylik hållning. Jag har själv varit beredd i alla sammanhang, då jag haft tillfälle därtill, att stödja en sådan linje. Men då jag nu tillåtit mig att vara en av motionärerna i detta ärende, har jag ett behov av att förklara varför.

Jag har helt enkelt inte kunnat se vårt förslag annat än som en verklig sparsamhetsåtgärd. Det är därför som jag gjort detta enda undantag och velat vara med om en begäran om anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Därvid bortser jag från försvarsområdet, som faller helt utanför våra allmänna resonemang här. Det finns en sparsamhet som är ägnad att bedraga visheten. Jag kan inte underlåta att referera ett uttryck för denna sanning, ett mycket drastiskt uttryck, som en kinesisk statsman i början av detta århundrade gav vid ett tillfälle. Han sade: »Det är dålig ekonomi att gå och lägga sig tidigt om kvällarna för att spa-

ra på ljuset, om resultatet blir tvillingar.» Det finns många former av sparsamhet som äro av denna natur. Jag har en känsla av att vi ha anledning fråga oss om inte resultatet kommer att bli »tvillingar» av den åtgärd, som föreslagits från Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens sida. Jag behöver inte göra mera än att hänvisa till vad finansministern själv uttalar, alltså att det är möjligt att vi genom den föreslagna åtgärden skulle kunna få jordabalken ett eller annat år tidigare än vad vi eljest skulle få. Om vi kunde räkna ut i närvarande stund vad den nya jordabalken kommer att ytterligare kosta oss, om vi ha kvar lagberedningen oförändrad, och vad kostnaderna skulle bli, om vi anställa en sekreterare och därmed förkorta tiden för arbetets färdigställande med ett eller annat år, skulle en jämförelse visa, att jordabalken i det senare fallet kunde åstadkommas till ett betydligt billigare pris än om vi underlåta att tillsätta en sekreterare.

Därtill kommer att det är angeläget att effektivt utnyttja den högt kvalificerade arbetskraft, som finns hos lagberedningen och som självfallet blir bättre utnyttjad, om lagberedningen har tillgång till en sekreterare, varigenom alla möjliga arbeten, som det nu ankommer på ledamöterna själva att utföra, kunna avlyftas dem. Jag kan inte se annat än att det är en ren sparsamhetsåtgärd att på detta sätt öka lagberedningens möjligheter att påskynda sitt utomordentligt viktiga arbete.

Jag vågar inte ge mig in på någon diskussion med finansministern om sämjedelningen i Dalarna, men så mycket vågar jag i alla fall säga, att man av lagberedningens egen framställning kan dra den slutsatsen, att de stora kostnader, som staten nedlagt på att ordna skiftesförhållandena i Dalarna, kanske icke skulle bli till någon nytta, om vi inte så fort som möjligt få till stånd en ny jordabalk. Jag ser emellertid bort från hela detta resonemang och utgår bara från att denna nya jordabalk, som alla vänta på och som det är betydelsefullt att få så fort som möjligt, kommer att stå oss billigare, om vi nu vid-

taga denna åtgärd, än om vi underlåta att göra det.

Herr talman! Jag anser mig därför fortfarande såsom en renlevnadsman i fråga om sparsamhet kunna med gott samvete yrka bifall till reservationen.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Ett av de skäl som finansministern anförde var att den nya jordabalken icke skulle komma att bli ett effektivt bålverk mot sämjedelningen. Jag törs för min del inte göra något uttalande därom. Men en sak torde vara fullständigt klar, och det är att om vi inte lyckas att skapa regler mot sämjedelningen, kunna vi lägga ned vår jorddelningsverksamhet efter nuvarande linjer. Den skulle då inte tjäna någonting till, utan bara innebära att man arbetade på ett mål, som man inte kan nå. Även ur den synpunkten att det är viktigt att få reda på om man kan bemästra sämjedelningen är det angeläget att få fram den nya jordabalken ett år tidigare.

Det gäller emellertid här inte bara sämjedelningen, utan det är en utomordentligt stor mängd problem, som därutöver uppkomma. Herr finansministern, som sade att han studerat dessa frågor, erinrar sig kanske att högsta domstolen år 1932 dömde på ett visst sätt i ett ärende angående köp av kvotdelar i samfälligheter; det gällde huvudsakligen skogsmark. Fem eller sex år efteråt dömde högsta domstolen på ett helt annat sätt i en fråga av samma slag. Man hade kommit till den uppfattningen, att lagstiftningen inte blivit rätt tolkad vid första tillfället, något som givetvis berodde på att lagtexten var så ålderdomlig och obestämd. Det gällde vid dessa tillfällen i sina konsekvenser miljonvärden. Köp av fast egendom, varav köp av kvotdelar är en art, är också ett område, där den nya jordabalken skall reglera rättsförhållandena.

Jag kan på det livligaste instämma i vad herr Ewerlöf nyss sade, och jag får kanske tillägga att jag icke tror att lagberedningen tidigare har varit besatt med så få arbetskrafter som för närva-

Anslag till lagberedningen.

rande — i varje fall kan inte jag erinra mig något sådant tillfälle. År 1918, då förslaget till den nya giftermålsbalken framlades, hade beredningen en ordförande och fyra ledamöter, och man har i regel haft en ordförande och tre ledamöter. För närvarande har lagberedningen bara en ordförande och två ledamöter, något som jag inte tror har förekommit tidigare utom möjligen under någon kort period.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Trots att herr Holmbäck nyss förklarade, att han instämde i allt vad herr Ewerlöf sagt, vågar jag inte ge mig in på att diskutera problemet om ljusets betydelse för nativitetsfrågan, utan den saken låter jag falla vid sidan av! Jag ber bara att till herr Ewerlöf få säga, att hans ekonomiska beräkningar v?l voro litet för snabbt tillkomna. Eftersom 3×19 blir 57 och 1×67 är 67 kan man inte vinna någon penningbesparing av betydelse genom att tillsätta en sekreterare.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**: Herr talman! Denna fråga har ju redan belysts ur så många aspekter, att jag inte gör anspråk på att kunna lämna några ytterligare bidrag i detta avseende. Jag vill emellertid framhålla en synpunkt, som riksdagen kanske bör ta någon hänsyn till: därest reservationen skulle bifallas, beslutar riksdagen i dag att en sekreterare i lagberedningen skall tillsättas, placeras i 33 löneklassen och ha dagarvode. Är riksdagen verkligen beredd att säga, på yrkande av enskilda motionärer, att sekreteraren i lagberedningen skall placeras just i den löneklassen?

Detta är en detalj som vi för vår del i statsutskottet ha fäst rätt stor vikt vid. Vi veta ju att riksdagen ibland är ganska modig när det gäller att löneklassplacera den ene och den andre, men det händer också att riksdagen surt får betala för dessa stunder av modighet. Och det kan ju tänkas att någonting sådant

skulle bli följden också vid ett bifall till den föreliggande reservationen.

Vi ha sålunda, med understrykande av det betydelsefulla i att lagberedningen arbetar på ett effektivt sätt, ändå sagt oss, att vi icke kunna tillstyrka motionärernas önskemål om medel för att anställa en särskild sekreterare, som enligt motionen och reservationen skulle placeras i en viss löneklass. Jag har tidigare framhållit, att vi böra avvakta regeringens åtgärder för att göra lagberedningens ledamöter arbetsdugliga på sitt område. Först därefter är väl tiden kommen att bevilja medel också till en sekreterare, om det är nödvändigt att en sådan anställes, något som jag för min del tror. Men tidpunkten är icke inne för riksdagen att på yrkande i en motion och utan tillräcklig utredning bevilja medel för att placera en sådan sekreterare i ett visst bestämt fack. Det har sina risker, ärade ledamöter!

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Den arbetskraft, som det här är fråga om, har begärts av lagberedningen, och lönen ligger mycket lågt på skalan. Vad man vill ha är en yngre assessor, alltså en man, som ännu inte hunnit förvärva sig några så avsevärda meriter att han begär ett högre arvode. Det är en mycket blygsam lön som här förordas, och det sker som sagt med direkt stöd av lagberedningens förslag.

Det skulle förvåna mig, om i en proposition justitieministern skulle kunnat förorda en annan löneklassplacering än som här föreslagits för en sådan yngre assessor.

Herr **ANDERSON, IWAR**: Herr talman! Endast ett par korta repliker.

Till herr finansministern skulle jag vilja säga, att när han här gör sina ekonomiska beräkningar glömmar han alldeles bort att staten offrar bortåt 600 000 kronor årligen på denna provskifteshistoria i Dalarna, pengar som sedan delvis äro till ingen nytta. Vi få dock komma

Anslag till lagberedningen.

ihåg att finansministern har varit med om att låta jordbruksministern släppa fram den här saken på nionde huvudtiteln.

Till herr Karlsson i Munkedal, som berörde frågan om lönegradsplaceringen, skulle jag vilja säga, att jag inte alls är främmande för de konsekvenser som han talade om. Det är nog en del jurister inom den kommunala förvaltningen i landet, framför allt i de större städerna, som redan ha passerat 33 lönegraden och som, om jag inte tar fel, syfta till 38 — förlåt, herr talman, jag tänkte säga breddgraden, men jag menar självfallet lönegraden. Jag hoppas ju att kammaren följer reservanterna, men hur blir det, herr Karlsson, om kammaren följer utskottsmajoriteten? Då är det väl sannolikt, att detta ärende kommer igen. Och vad kan då komma att hända? Som vi veta är ju en lönejustering i faggorna just för dessa kategorier av stats-tjänstemän, och det är väl då mycket möjligt, att vi nästa år få räkna med ännu högre lönegrad än den 33.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Jag ber att få återkomma. Jag skall gärna ge finansministern rätt i att det var ett hastigt överslag av kostnaderna jag gjorde, men jag kan inte förstå annat än att det hela utfaller till min förmån.

Om vi tänka oss att arbetet skulle ta tre år — det är väl maximitiden — därest lagberedningen får en sekreterare, skulle merkostnaderna bli 3 × 19 000, eller 57 000 kronor. Skulle man underlåta att anställa denne sekreterare och lagberedningen i sin nuvarande omfattning får fortsätta med arbetet bara ett år längre — det är ju den minsta tid som man menar att man skulle vinna — kostar det 67 000 kronor, och då äro ändå bara lönerna medräknade. Sammanlagt uppgå kostnaderna till 78 000 kronor. Man sparar alltså in dessa 78 000 kronor på ett år, medan merkostnaderna för tre år skulle bli 57 000 kronor. Det blir i alla fall fråga om ett rätt väsentligt belopp. I alla händelser är det tillräckligt stort för att man skall kun-

na ge mig rätt, när jag säger att det är en besparingsåtgärd att bevilja detta anslag i stället för att nu avvisa det.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Herr Ewerlöf, som är väl inne i dessa petitesseer, vet alldeles säkert, att med varje nyanställd tjänsteman öka omkostnaderna proportionellt.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Iwar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Anderson, Iwar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 50.

Anslag till lagberedningen.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 6—47.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 48.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverksproposition gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

Punkterna 1—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt för personbilkost-

nader vid taxering för inkomst av jordbruksfastighet;

nr 10, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall; och

nr 11, i anledning av väckta motioner om portofrihet vid insändande av deklara-tionsuppgifter till taxeringsmyndighet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för återställande av vissa Svenska jordbrukskreditkassan tillhandahållna statsobligationer, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta;

nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring av 11 kap. 8 § föräldrabal-ken;

nr 9, i anledning av väckta motioner om utredning rörande sättet för bestri-dande av överförmyndares arvode; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 febr-uari 1934 (nr 19) om fullgörande i vis-sa fall av betalningsskyldighet i förhål-lande till utlandet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-ställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i 10 § alkoholistlagen;

nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i ar-bete m. m.; och

Interpellation ang. prishöjningen å kraftfoder.

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrad uppsägningstid för distriktsbarnmorskor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr talmannen anmälde, att till kammararen överlämnats Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Interpellation ang. prishöjningen å kraftfoder.

Herr PERSSON, KARL, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område för budgetåret 1950—1951 föreslogs bl. a. att i enlighet med den överenskommelse med jordbrukets förhandlingsdelegation, som föregått propositionen, priset på oljekraftfoder skulle få höjas med högst 4 kronor per deciton, samt att priset på annat kraftfoder skulle få höjas i motsvarande mån. Denna höjning trädde i kraft omedelbart, detta likaledes efter godkännande av den med jordbruksorganisationen träffade uppgörelsen. Även jordbruksutskottet skrev i sitt utlåtande att det biträdde uttalandet i denna del.

I redogörelsen för den uppgörelse som skedde strax före nyåret talades inte om någon överenskommelse om högre pris på kraftfodret. Även i jordbrukets pris-kalkyl torde inte ha räknats in någon kostnad för högre foderpriser.

Den väldiga stegring av kraftfoderpriserna med mellan 2 och 10 kronor per 100 kg, som skett från och med denna vecka, var ett hårt slag för det starkt animalieproducerande småbruket, då ingen som helst motsvarande höjning skett på produkterna. Det kan knappast uppfattas på annat sätt än som ett frångående av en gjord överenskommelse.

Därtill kommer att det drabbar jordbruket under den mest kraftfoderkrävande delen av året, då den egna spannmålskörden börjar taga slut och jordbrukarna i större utsträckning måste anlita inköpta fodermedel. Alla uppgjorda driftskalkyler falla sönder. En kull nyss till gödning insatta eller inköpta smågrisar kan inte realiseras utan måste färdiggödas om än detta går med ren förlust. För kor som nyligen kalvat har man att välja mellan att med inköp av kraftfoder hålla dem uppe i hull och avkastning till betesperioden eller låta bli att köpa kraftfoder och få dem ner i halv produktion eller därunder och samtidigt få dem utmagrade. Det sista sättet torde även ur rent nationalekonomisk synpunkt vara förkastligt, då uppbyggda produktionsresurser inte kunna utnyttjas, och det måste ju ändå vara detta det syftar till, nämligen att göra kraftfodret så dyrt att det inte går att använda. För många jordbrukare kommer den nya kraftfoderfördyringen helt och hållet att äta upp den kompensation, som jordbruket vid höstöverenskommelsen fick som kompensation för fördyrade arbetslöner, och i extrema fall ännu mer.

Det är möjligt att på lång sikt en ändring av produktionsinriktningen på ett eller annat sätt behöver genomföras, men att göra detta under löpande konsumtionsår synes inte bara vara ett brott mot ingångna överenskommelser, utan det betyder stora ekonomiska svårigheter för den enskilde jordbrukaren, då han inte så här tvärt kan lägga ned eller minska en planlagd produktion utan att härvidlag göra stora förluster.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammararens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga.

Vad är orsaken till den nu företagna prishöjningen på olika kraftfoderslag av mellan 2 och 10 kronor per 100 kg och var denna stora prishöjning i överensstämmelse med den senaste jordbruksuppgörelsen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 43, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 6 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades en av herr *Mannerskantz* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.30 eftermiddagen.

In fidem.

G. H. Berggren.